

ἀληθῆς χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος, ὡς ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ Λευίτης, ὑπάγει ἀπλῶς εἰς τὸν ναὸν καὶ προσεύχεται, ἀλλὰ δεικνύεται ἀδιάφορος καὶ σκληρὸς πρὸς τὸν πάσχοντα. Ἐν τῇ ἐπικινδύνῳ τοῦ βίου ὁδῷ πολλοὶ κεῖνται ἡμιθανεῖς, πᾶσχοντες καὶ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, οὐ μόνον στερούμενοι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύοντες νὰ καταστραφῶσιν ἡθικῶς, νὰ συντριβῶσιν ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τῆς συμφορᾶς. Ἄς ἐνθυμώμεθα τοὺς ὠραίους λόγους τοῦ Ἰησοῦ «Πορεύου, καὶ σὺ πράττε ὁμοίως», καὶ ἄς σπεύδωμεν νὰ βοηθώμεν ὅσον δυνάμεθα πάντα ἀνεξαιρέτως πᾶσχοντα καὶ δυστυχῆ, μιμούμενοι τὸν φιλόανθρωπον Σαμαρεῖτην τοῦ Εὐαγγελίου, μιμούμενοι κατ' ἐξοχὴν τὸν ἀληθῆ καὶ τέλειον Σαμαρεῖτην, τὸν Κύριον ἡμῶν, ὅστις ἐνηνθρώπησε καὶ ἔπαθε καὶ ἀπέθανεν, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἐκείντο γυμνοὶ καὶ τετραυματισμένοι καὶ ἡμιθανεῖς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Κυριακῇ ἐνάτῃ.  
(Λουκ. 16' 16—21).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφρόνησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· Ἔκποισώ, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρποὺς μου· Καὶ εἶπε, Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω· καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ὑψιχά, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀνπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ ὁ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; <sup>1)</sup> Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ

1) Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν, δὲ συνέθι εἰς τὸν ἄφροντα πλούσιον, τοῦτο συμβαίνει εἰς πάντα, ὅστις εἶνε παραβεβημένος εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ παραμελεῖ τὰ πνευματικά, ὅστις εἶνε πλῆρτος ὑλικῶς, ἀλλὰ πτωχὸς ἡθικῶς.

μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν. Ταῦτα λέγων, ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκούετω.

### Παρατηρήσεις.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Σωτὴρ ἡμῶν διδάσκει ὅτι ἡ λατρεία τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἡ πλεονεξία, οὔτε τὴν ἐνταῦθα οὔτε τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν ἐξασφαλίζει. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πλουσίου τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου παρίστανται τὰ ἀποτελέσματα τῆς πλεονεξίας. Ὁ πλούσιος οὗτος γίνεται πλουσιώτερος· ἀλλ' ὅσῳ πλουσιώτερος γίνεται, τόσῳ αἰφροντίζει αὐτοῦ αὐξάνουσιν. Εὐφρόνησαν οἱ ἄγριοι του, καὶ ὡς ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων ἀναφωνεῖ· Τί νὰ κάμω; ὅχι διότι στερεῖται τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχει τόπον ἐπαρκῆ νὰ συνάξῃ τοὺς καρποὺς του καὶ τὰ ἀγαθὰ του. Εἶνε δυστυχὴς ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐφροσύνης καὶ τοῦ πλοῦτου, καὶ τοῦτο διότι λατρεύει τὸν πλούτον· λησμονεῖ ὅτι εἶνε οἰκονόμος τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Λησμονεῖ ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι στερούμενοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, καὶ ἀντὶ νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν αὐτῶν σκέπτεται νὰ εὐρύνῃ τὰς ἀποθήκας του καὶ νὰ ἐναποταμίευσῃ ἐκεῖ τὰ ἀγαθὰ του, διὰ νὰ δύναται ἐπὶ πολλὰ ἔτη νὰ ἀπολαμβάνῃ αὐτῶν, νὰ τρώγῃ, νὰ πίνῃ, καὶ νὰ εὐφραίνεται. Ἀλλ' ἀπεδείχθη ἄφρων, μωρός, ὡς λέγει ὠραιότατα τὸ σημερινόν Εὐαγγέλιον· διότι δὲν ἐσκέπτετο ὅτι ὁ θάνατος ἡδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς πᾶσαν στιγμήν, καὶ ἦλθε τῷ ὄντι, καὶ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἀπέκτησε μετὰ τόσων κόπων καὶ στερήσεων καὶ φροντίδων, ἐπὶ τῆς γῆς μὲν εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν αὐτόν, καὶ μετὰ θάνατον κατέστησαν αὐτὸν δυστυχῆ, διότι ὅλην τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἔστρεψεν εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, δὲν ἐπραζεν ἔργα καλὰ, τὰ ὅποια μόνον παρακολουθεῖσι τὸν ἄνθρωπον καὶ πέραν τοῦ τάφου καὶ ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ εὐτυχίαν. Ἴδού πι-

στὴ εἰκὼν τῆς πλεονεξίας. Ὁ πλεονέκτης οὔτε Θεὸν ἀγαπᾷ οὔτε πλησίον· λατρεύει μόνον τὸν πλοῦτον καὶ εἰς αὐτὸν μόνον ἐλπίζει. Καὶ αὐτὰ τὰ προσφιλέστερα ὄντα ἀπαθῶς δύνανται νὰ βλέπῃ δυστυχοῦντα, ἵνα μὴ ἐγγίξῃ τὸ χροῖμα αὐτοῦ. Δύναται νὰ διαπράξῃ τὰ μεγαλῆτερα ἀδικήματα διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του. Τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του στερεῖ τῶν πάντων καὶ ταλαιπωρεῖται καὶ ταρασσεται διαρκῶς καὶ ἀνησυγεῖ, διαλογιζόμενος πῶς νὰ διατηρήσῃ τὸν ὑπάρχοντα πλοῦτον καὶ πῶς ν' αὐξήσῃ αὐτόν. Καὶ οὕτω διέρχεται τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον δυστυχῆς, καὶ μετὰ θάνατον γίνεται δυστυχέστερος καὶ τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου Κριτοῦ. Ἄς φεύγωμεν τὴν πλεονεξίαν, ἥτις, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, εἶνε εἰδωλολατρεία· καὶ ἅς μὴ λησμονώμεν ὅτι ἡ μεγαλειτέρα ἐπὶ τῆς γῆς χαρὰ καὶ ἀπόλαυσις εἶνε νὰ βοηθῶμεν τοὺς πάσχοντας καὶ δυστυχεῖς καὶ ν' ἀσκῶμεν τὴν εὐγενεστάτην καὶ κυριωτάτην τῶν ἀρετῶν, τὴν φιλανθρωπίαν.

Κυριακὴ *†* Ἐν δεκάτῃ.

(Λουκ. 10'. 16—24)

Εἶπεν ὁ Κύριος <sup>1)</sup> τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπός τις ἐποίησε <sup>2)</sup> δαίπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς· καὶ ἀπέστειλε τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δαίπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἐρχεσθε, ὅτι ἤδη ἑτοιμὰ ἐστὶ πάντα. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παρατεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρόν ἡγήρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν.

1) Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ἄνθρωπος εἶνε ὁ Θεός, δούλος εἶνε ὁ Χριστός ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας, κεκλημένοι εἶνε οἱ Ἰουδαῖοι, οἵτινες πρῶτοι κληθέντες δὲν ἐδέχθησαν τὴν κλήσιν, εἰτα δὲ ἐκλήθησαν οἱ ἔθνηοι, οἵτινες καὶ ἐπίστευσαν εἰς Χριστόν.

2) Δαίπνον ὁ μῆγας, οὕτω καλεῖται ἡ χριστιανικὴ πίστις, τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς χαρὰ καὶ εὐτυχία.

ἔρωτῶ σε <sup>1)</sup>, ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε, Ζεύγη βοῶν ἡγήρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἔρωτῶ σε <sup>2)</sup>, ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε, Γυναικίαν ἔγνηκα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγεγόμενος ὁ δούλος ἐκεῖνος, ἀπήγγειλε τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· <sup>3)</sup> Ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ βόμας τῆς πόλεως καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δούλος· Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν δούλον· Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ <sup>4)</sup> ἀνάγκασσον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δαίπνου. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

### Παρατηρήσεις.

Πρὸς δαίπνον μέγα παραβάλλει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐν τῇ σημερινῇ περικοπῇ τὸ Εὐαγγέλιον, ἵνα δείξῃ ὅτι οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν καὶ ζῶντες συμφώνως πρὸς τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ ἀπολαμβάνουσι τῆς ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας, ἐκ τῆς γαλήνης τῆς συνειδήσεως. Ἄλλ' ὡς οἱ Ἰουδαῖοι κληθέντες εἰς τὸ δαίπνον δὲν ἐδέχθησαν τὴν κλήσιν, δὲν ἐπίστευσαν εἰς Χριστόν, προσασιζόμενοι ὅτι εἶχον ἀσχολίας καὶ φροντίδας ὕλικας, οὕτω καὶ πολλοὶ ἐξ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν, καίτοι ἐδαπτίσθημεν εἰς Χριστόν, καίτοι ἀκούομεν καθ' ἐκάστην τὴν θείαν φωνὴν τοῦ Εὐαγγελίου, δεικνυόμεθα ὅμως ἀδιά-

1-2) Ἐρώτω σε = παρακαλῶ σε.

3) Εἰς τὰς πλατείας καὶ βόμας = εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, τοὺς εἰδωλολάτρους.

4) Ἀνάγκασσον = κάλεσον, κήρυξον ἐν· ἐπιμονὴς καὶ ζῆλος.

φοροι πρὸς αὐτήν, δὲν ἐκπληροῦμεν τὰ θρησκευτικὰ ἡμῶν καθήκοντα, καὶ δικαιολογούμεθα προβάλλοντες διαφόρους προφάσεις. Πολλοὶ καὶ ἐξ ἡμῶν προφασίζονται ὅτι δὲν ἔχουσι καιρὸν νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ ἀκούσωσι καὶ μελετήσωσι τὸν θεῖον λόγον καὶ νὰ προσευχηθῶσι, διότι ἀσχολοῦνται εἰς τὰ καθημερινὰ αὐτῶν ἔργα, διότι ἔχουσι νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν υλικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν. Μάταιαι καὶ ἐπιβλαβεῖς προφάσεις. Ἔχουμεν καιρὸν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν ναὸν κατὰ τὰς ἐορτάς καὶ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ θρησκευτικὰ ἡμῶν καθήκοντα, καὶ ὀφειλομέν νὰ πράττωμεν τοῦτο, διότι ἀντλούμεν ἐντεῦθεν νῆας δυνάμεις διὰ τὰ καθημερινὰ ἡμῶν ἔργα, διότι οὕτω δὲν λησμονοῦμεν ὅτι ἔχουμεν ἀνάγκην τῆς θείας βοηθείας, καθίσσον ἄνευ Θεοῦ οὐδὲν δυνάμεθα, διότι οὕτω διδασκόμεθα ὅτι ἐν Θεῷ πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα καὶ ὅτι πᾶν ἔργον ἡμῶν ἐπὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας πρέπει νὰ στηρίζεται, καὶ τότε τὴν ἐργασίαν ἡμῶν εὐλογεῖ ὁ Θεός, καὶ τότε οἱ καρποὶ τῶν κόπων ἡμῶν εἶνε ἀσφαλεῖς καὶ βέβαιοι. Διὰ τῶν ματαίων προφάσεων ἀπομακρυνόμεθα ὁλονέν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ στερούμεθα τῆς βοηθείας αὐτοῦ, καὶ ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς εὐτυχίας. Μακρὰν λοιπὸν ἀπ' ἡμῶν αἱ προφάσεις, τὰς ὁποίας ἐκφραστικώτατα ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. Ὅταν πρόκηται νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πνευματικὰ ἡμῶν καθήκοντα, οὐδὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐμποδίζῃ, οὐδεμίαν δικαιολογίαν πρέπει νὰ ζητῶμεν διὰ νὰ μὴ ἐκτελέσωμεν αὐτά, πᾶσαν δυσκολίαν πρέπει νὰ ὑπερνικῶμεν, καὶ τότε ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ θὰ εἶνε πάντοτε μεθ' ἡμῶν, καὶ χρηστοὶ καὶ ἐνάρετοι πολῖται θὰ γίνωμεν, καὶ μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν θὰ καταταχθῶμεν.

## Κυριακὴ Δεκάτη Πέμπτη.

(Λουκ, ιθ' 1-10).

Τῷ καιρῷ <sup>1)</sup> ἐκεῖνῳ, διήρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἱεριχά. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος· καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης <sup>2)</sup>, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος. Καὶ ἐζήτην ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι· καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. Καὶ προσδραμὼν ἐμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ <sup>3)</sup> συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι οἱ ἐκεῖνης ἡμέλλε διέρχεσθαι. Καὶ ὡς ἤλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατέβη· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες· Ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι. Σταθεῖς δὲ Ζακχαῖος, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἰδοὺ <sup>4)</sup> τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· <sup>5)</sup> εἰ τινὸς τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι <sup>6)</sup> τετραπλοῦν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι

1) Διήρχετο, πορευόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

2) Ἀρχιτελώνης, εἰς ἐκ τῶν πρώτων, τῶν ἐπιστῶν τελωνῶν· τελῶναι δὲ ἦσαν ῥωμαῖοι ὑπὸ πληροῖ, εἰσπράττοντες τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους οἱ Ἰουδαῖοι ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὑποτελοῖς εἰς τοὺς ῥωμαίους βασιλικοὺς ἐκπύρουν εἰς αὐτούς· ἦσαν μισθοὶ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ἐνεκα τοῦ ἔργου των καὶ ἐνεκα τῶν δικαίων καὶ πίστεων αὐτῶν. Διὸ τελώνης ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ διεφθαρμένος.

3) Συκομορέα = συκῆ.

4) Τὰ ἡμίση, ἀπὸ τοῦ πέμπτου, ὡς ὤριον ὁ μισαὶκὸς νόμος νὰ δίδεται εἰς εὐλάνθρωπα ἔργα εἰς τοιαύτας περιστάσεις.

5) Εἰ τινὸς τι ἐσυκοφάντησα, ἂν παρανομῶς εἰσέπραττά τι, ἡδίκησα.

6) Τετραπλοῦν, ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τὸ διπλοῦν.

καὶ αὐτός \*) υἱός. Ἀδραμ ἐστὶ. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

### Παρατηρήσεις.

Πολλὰ διδασκόμεθα ἐκ τῆς περικοπῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Ὡς ὁ Ζακχαῖος ἦτο μικρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν, οὕτω καὶ ἡμεῖς εἰμεθα μικροὶ ἡθικῶς καὶ ἐν τῇ ἀτελείᾳ ἡμῶν δὲν δυνάμεθα εὐκόλως νὰ πράξωμεν τὸ καλόν. Ἀλλ' ὡς ὁ Ζακχαῖος διὰ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως κατώρθωσεν ὅτι ἐπὶ θεῖ, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἐπιμένωμεν, δυνάμεθα νὰ ὑπερικήσωμεν πᾶν ἐμπόδιον, τὸ ὅποῖον μᾶς παρεμβάλλεται εἰς τὴν κατόρθωσιν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ θέλησις εἶνε ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων δώρων τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς. Ὅταν ἔχωμεν τὴν θέλησιν ἰσχυράν, δυνάμεθα νὰ καταστῶμεν ἀληθῆς εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐκπληρώσωμεν οὕτω τὸν ὕψηλόν ἡμῶν προορισμόν. Ὡς τὸν Ζακχαῖον, οὕτω καὶ ἡμᾶς καλεῖ ὁ Ἰησοῦς, λέγων εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν· «Κατάβα ταχέως· διότι σήμερον πρέπει νὰ μείνῃς εἰς τὸν οἶκόν σου». Ἦκουσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ζακχαῖος, καὶ μετενόησεν εὐλαβικῶς καὶ ἐσώθη· ἀκούοντες καὶ ἡμεῖς τὰ θεῖα ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου ἃς μετανοήσωμεν εὐλαβικῶς καὶ τὴν μετάνοιαν ἡμῶν ἃς δεῖξωμεν δι' ἔργων. Ἄν τινα ἡδικήσωμεν, ἃς ἐπανορθώσωμεν τὸ ἀδικημα· πρὸ πάντων δὲ ἃς δεῖξωμεν τὴν ἀγάπην ἡμῶν πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς ἐλεοῦντες αὐτούς, ὡς ὁ Ζακχαῖος. Τότε καὶ ἡμεῖς θά σωθῶμεν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ θὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν Χριστὸν ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καὶ θὰ βασιλεύσῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ἀληθὴς χαρὰ καὶ εὐτυχία.

1) Υἱός· Ἀδραμ, Τουλᾶς.

### Κεριακὴ Δεκάτη Ἑκτη.

### Τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου.

(Λουκ. ιη' 10—14).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἀνθρώποι δύο ἀνέβησαν <sup>1)</sup> εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος Τελώνης. Ὁ <sup>2)</sup> Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτόν, ὁ ἕτερος Τελώνης· Ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοί, ὅτι οὐκ εἰμι ταῦτα προσήγχετο· Ὅσοι οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος <sup>3)</sup> Τελώνης· νηστεύω <sup>4)</sup> δις τοῦ Σαββάτου, καὶ ὁ Τελώνης, μακρόθεν ἐστώς, οὐκ ἠθέλην οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπῆραι, ἀλλ' ἔστειπεν, εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· Ὁ Θεὸς ἰδοὺσθί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν· Κατέβη οὗτος δειδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

1) Εἰς τὸ ἱερὸν, ἦτοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ὅπου ἦτο ἡ κοίτη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου Ἀκροῖα ἐν Ἱερουσαλὴμ.

2) Φαρισαῖος, καλεῖται οὕτως ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ φ α ρ ῖς = χωρίζω, ὅτι ἔχωρίζοντο ἀπὸ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, τοὺς ὁποῖους καὶ περιεργάζοντο, καὶ ἀπερρίπτοντο εἰς τὴν θύρα της ἐξουσίας. Ἦσαν ὑπερήφανοι, ἐνδοκίμοι, ὅτι ἦσαν δίκαιοι καὶ ἁγνοοῦντο, ἢ ἐνδοκίμοι τῶν ἡτο ἑκατέρωθεν, ἀποῖον τὰ πάντα πρὸς τὸ θεῖον, πρὸς ἐπίστατον· διὰ τοῦτο συχνάτα ἔλεγεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλῶν ὁ πονηρὸς καὶ ὁ εὐδαιμονιστὴς ἦτοι φουδῆς καὶ διαβλημένους διδασκάλους τοῦ λαοῦ.

3) Τελώνης ἔβ. ἀποστ. 11.

4) Δίς τοῦ Σαββάτου. ἦτοι δις τῆς ἑβδομάδος, δηλαδὴ Πέμπτην καὶ Δευτέραν· ἐκτὸς τῶν κεκανονισμένων νηστειῶν, οἱ Φαρισαῖοι ἐνίσταντο καὶ τὴν Δευτέραν καὶ Πέμπτην, διότι ἔλεγαν ὅτι κατὰ μὲν τὴν Πέμπτην ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη, κατὰ δὲ τὴν Δευτέραν κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινῆ.

## Παρατηρήσεις.

Τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπεν ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν Φαρισαίων, νὰ συστήσῃ δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ τελώνου. Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ὁ Φαρισαῖος πλήρης αὐταρεσκείας καὶ οἰήσεως προσευχόμενος εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ, διότι εἶνε τέλειος· διότι δὲν εἶνε ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, διότι οὐδένα ἠδίκησεν ἢ προσέβαλε, διότι ἐνήστευε καὶ ἔδιδεν ἐλεημοσύνην. Ὁ τελώνης ἐν πλήρει συναισθήσει τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ, ταπεινωμένος, οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τολμᾷ νὰ ὑψώσῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τύπτει τὸ στήθος του καὶ ζητεῖ συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Μετὰ ταύτην προσοχὴν ὁ τελώνης κατέβη δεδικαιωμένος μᾶλλον ἢ ὁ Φαρισαῖος, ἥτοι ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐν τῇ ἀγιότητι αὐτοῦ ἤκουσε τὴν προσευχὴν τοῦ τελώνου καὶ οὐχὶ τοῦ Φαρισαίου, εὗρε τὸν Φαρισαῖον ἠθικῶς κατώτερον τοῦ ταπεινόφρονος καὶ μετανοήσαντος τελώνου. Οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶνε τέλειος· πάντες ἔχουσι τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ὅστις ἀνομιολογῇ τὰς ἐλλείψεις του καὶ λυπεῖται δι' αὐτάς ἐλιμνιωῦς καὶ μετανοεῖ εἶνε ἀνώτερος ἐκείνου, ὅστις νομίζει ἑαυτὸν ἄπταιστον καὶ ἀναμάρτητον ἢ προσποιεῖται ὅτι ἀγνοεῖ τὰς ἐλλείψεις του. Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ δεῖνύεται ὡσαύτως ὅτι ὁ χριστιανός, διὰ νὰ ἔχῃ ὁρθὴν ἰδέαν περὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἀξίας, δὲν πρέπει νὰ συγκρίνῃ ἑαυτὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀτελεῖς ἀνθρώπους καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ παραστήσῃ ἑαυτὸν ἀνώτερον αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις εἶνε τέλειος, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον εἴμεθα προωρισμένοι νὰ ἐξομοιωθῶμεν. «Ἐσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς περὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν». Ἄς φεύγωμεν λοιπὸν τὴν ὑπερηφάνειαν, διότι ὁ ὑπερήφανος, νομίζων ἑαυτὸν τέλειον καὶ ἀνώτερον πάντων, οὔτε εἰς τὸν Θεόν

πιστεῖται καὶ ὑποτάσσεται, οὔτε τὸν πλησίον του ἀγαπᾷ, οὔτε τὰς ἐλλείψεις του καὶ τὰ ἁμαρτήματά του αἰσθάνεται, καὶ ἀδιόρθωτος διὰ τοῦτο μένει καὶ μισητὸς καθίσταται καὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄς εἴμεθα δὲ ταπεινόφρονες, διότι ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡμῶν αἰσθανόμενοι τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν καὶ τὰ ἁμαρτήματα, ταπεινούμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπατασσόμεθα εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, προσπαθοῦμεν νὰ διορθώσωμεν τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ ἁμαρτήματα καὶ οὕτω τελειοποιούμεθα καθ' ἑκάστην καὶ γινόμεθα ἀγαπητοὶ καὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄς μὴ λησμονώμεν ποτε τοὺς ὥραίους λόγους τοῦ Ἰησοῦ· «Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.»

Κυριακὴ Δεκάτῃ Ἑβδόμῃ.

Τοῦ Ἀδῶτου.

(Λουκ. ιε' 11—32).

Εἶπεν ὁ Κύριος <sup>1)</sup> τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἀνθρώπος τις εἶχε δύο υἱούς· Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ. Πάτερ, δός μοι <sup>2)</sup> τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· καὶ διέλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μα-

1) Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ὁ ἄνθρωπος ἔχων δύο υἱούς εἶνε ὁ Θεός. Πρεσβύτερος υἱός εἶνε ὁ Φαρισαῖος ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον δικαίος, νεώτερος υἱός εἶνε ὁ ἁμαρτητός.

2) Τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας—δός μοι τὸ ἀντικεινόμενον μέρος τῆς περιουσίας. Κατὰ τὸ κληρονομικὸν τῶν Ἰουδαίων ἕκαστος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἰλάβαινεν τὸ ἥμισυ ἐκείνου, τὸ ὅπου ἐλάμβανεν ὁ πρεσβύτερος. Περιουσία δὲ σημαίνει ἐνταῦθα τὰ δῶρα καὶ ἀγαθὰ, τὰ ὅπου λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ.

κράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκεῖνην· καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκεῖνης· καὶ ἐπεθύμει αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἔλθων εἶπε, Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπολύμμαι; ἀναστὰς πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιός κληθῆναι υἱός σου, ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. Ἐτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ εὐσπλαχνίσθη καὶ ὀραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιός κληθῆναι υἱός σου. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ἐξενέγκατε τὴν <sup>1)</sup> στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε ὀκτώλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν <sup>2)</sup> μίσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαιόντες εὐφρανθῶμεν· ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὸς ἦν, καὶ εὗρεθῆ. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε <sup>3)</sup> συμφω-

νίας καὶ χορῶν καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατὴρ σου τὸν μίσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαθεν. Ὡργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· Ἰδοὺ, τοσαῦτα ἐτι βουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἐδῶκας ἐρίφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας τὸν μίσχον τὸν σιτευτὸν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά· ἐστίν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἴδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὸς ἦν καὶ εὗρεθῆ.

### Παρατηρήσεις.

Διὰ τῆς ὥραιας ταύτης παραβολῆς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν παρίστα τὴν ἀγάπην καὶ εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς μετανοοῦντας ἁμαρτωλοὺς. Ὁ ἄσωτος υἱὸς ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καταστρέφει διὰ βίου ἀσώτου πάντα τὰ ὕλικά καὶ πνευματικά αγαθὰ, τὰ ὅποια ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, καὶ καταντᾷ εἰς τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν· ἐγκαταλείπεται ὑπὸ πάντων καὶ περιφρονεῖται, ζητεῖ δὲ βοήθειαν παρὰ τῶν ἁμίων αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην. Τοιαῦτα εἶνε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἄσωτείας. Ἐν τῷ μέσῳ τοιαύτης δυστυχίας συνέρχεται εἰς ἑαυτὸν ὁ ἄσωτος υἱός, συναισθάνεται τί ἐπραῖεν, ἐνθυμεῖται μετὰ δακρύων τὴν προτέραν εὐτυχίαν καὶ ἀπορροῖζει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν παρὰ τοῦ πατρὸς του· τοῦτο δὲ καὶ πράττει. Ὁ δὲ Θεὸς ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ πλήρης χαρῆς ὑποδέχεται τὸν μετανοήσαντα υἱὸν καὶ τὸν συγχωρεῖ. Καὶ τὴν προτέραν δυστυχίαν τοῦ ἀσώτου διαδέχεται ἡ χαρὰ καὶ

1) Στολὴν πρώτην, δακτύλιον, ὑποδήματα, δι' αὐτῶν δηλοῦται ὅτι ὁ μετανοήσας γίνεται καὶ πάλιν υἱός.

2) Μίσχος σιτευτός, θρεμμένος διὰ σπλάχνων· παρὶ μισθοῦ. Τοῦτο σημαίνει τὴν μεγάλην χάριν τοῦ πατρὸς διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀσώτου υἱοῦ.

3) Συμφωνίας καὶ χορῶν, μουσικὰ ὄργανα, φθόγα καὶ χοροί, καὶ ταῦτα εἰς ἑκκράσιν τῆς χαρᾶς.

ἡ εὐτυχία. Ἡ ἀσωτεία κατέστησεν αὐτὸν νεκρὸν ῥηθικῶς καὶ τὸν κατέστρεψεν· ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια ἀνέστησεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τάφου τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν ἔσωσεν. «Νεκρὸς ἦτο, καὶ ἀνέζησε» καὶ ἀπολωλὼς ἦτο, καὶ εὐρέθη». Ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος υἱὸς ὀργίζεται διὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀντὶ νὰ χαρῇ, καὶ δεικνύει οὕτω ὅτι ἡ ἀρετὴ του ἦτο ψευδής, διότι προήρχετο ἐκ συμφέροντος, καὶ διὰ τοῦτο τὴν σκληρότητα δεικνύει πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφόν. Πολλὰ διδασκόμεθα ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης. Βλέποντες ποῦ ὀδηγεῖ ἡ ἀσωτεία, διδασκόμεθα ὅτι ὀφείλομεν νὰ φεύγωμεν αὐτήν, νὰ ζῶμεν δὲ σωφρόνως καὶ ῥηθικῶς, διότι ἡ μὲν ἀσωτεία καὶ ἡ ἁμαρτία ὀδηγοῦσιν ἀρεστικῶς εἰς τὴν δυστυχίαν, ἡ δὲ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς τὴν εὐτυχίαν. Διδασκόμεθα ἐπίσης, ὅτι, ὅσους ὡς ἄνθρωποι πταίωμεν, δυνάμεθα δι' εἰλικρινοῦς μετάνοιας νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ἐπράξαμεν, καὶ νὰ ἀνακτῶμεν τὴν προτέραν γαλήνην τῆς συνειδήσεως. Πόσον εὐτυχὴς εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις δι' ὅλου τοῦ βίου διατηρεῖ τὴν παιδικὴν ἀθωότητα καὶ καθαρότητα τῆς καρδίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ ἀληθὴς εὐτυχία! Ἄς μὴ λησμονώμεν ἐν τέλει ὅτι δὲν πρέπει νὰ φαινόμεθα ἀπλῶς δίκαιοι, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐμεθα· νὰ πράττωμεν τὸ καλὸν ὄχι ἐκ συμφέροντος καὶ ἐξ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ καλόν, διότι τὸ καλὸν εἶνε θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Κριακὴ τῆς Ἀπόκρεω.

(Ματθ. κε' 31—46).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ὅταν ἔλθῃ <sup>1)</sup> ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου <sup>2)</sup> ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι Ἀγγέλους μετ' αὐ-

τοῦ, τότε <sup>1)</sup> καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν <sup>2)</sup> ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγάτέ με· γυμνὸς καὶ περιεβάλατέ με· ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέφαθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε σε εἶδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν; πότε σε εἶδομεν ἡσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἐρεῖ αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἐρ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον· τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγάτέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλατέ με· ἡσθενῆς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέφαθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοί, λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἡσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι; Τότε ἀποκριθήσονται αὐτοῖς, λέγων· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἐρ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν

1) Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ὁ Κύριος ἡμῶν.

2) Ἐν τῇ δόξῃ—ἐνδόξως.

1) Καθίσει ἐπὶ θρόνον δόξης, φράσις μεταφορικὴ σημαίνουσα ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἔλθῃ ὡς ἐνδοξος καὶ κυρίαρχος Κριτής.

2) Ἀπὸ τοῦ—ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τοῦ ἔθνους τοῦ κόσμου.

ἐλαχίστων, οὐδὲ ἔμοι ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

### Παραταρήσεις.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Σωτὴρ ἡμῶν παριστᾷ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Πάντες οἱ ἄνθρωποι, πάντα τὰ ἔθνη, θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου Κριτοῦ. Εἰς δύο μεγάλας τάξεις θὰ διακριθῶσιν οἱ ἄνθρωποι, εἰς δικαίους, οἵτινες παραβάλλονται πρὸς πρόβατα διὰ τὸ πρῶτον καὶ ἡμερον καὶ καρποφόρον αὐτῶν, καὶ εἰς ἀδίκους, οἵτινες παραβάλλονται πρὸς ἐρίφια διὰ τὸ σκληρὸν καὶ ἄγριον καὶ ἄκαρπον αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν δίκαιοι θὰ ἀνταμειβῶσιν, θὰ γίνωσι μέτοχοι τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος· οἱ δὲ ἀδικοὶ θὰ τιμωρηθῶσι, θὰ πορευθῶσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Ὡς μέτρον τῆς κρίσεως χρησιμεύει ἡ φιλάνθρωπία· θὰ ἀνταμειβῶσιν οἱ ἐλεήσαντες τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς, θὰ τιμωρηθῶσι δὲ οἱ μὴ ἐλεήσαντες αὐτούς. Καὶ διατί; διότι ἡ ἀληθὴς φιλάνθρωπία ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀγάπης, ἐκ δὲ τῆς ἀγάπης ἀπορρέουσι πᾶσαι αἱ ἀρεταί· ὅπου δὲ ἐλλεῖπει ἡ ἀληθὴς φιλάνθρωπία, ἐκεῖ ἐλλεῖπει ἡ ἀγάπη, ἥτις εἶναι τὸ κύριον γνώρισμα τοῦ χριστιανικοῦ, καὶ ἀνεῖν τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀρετή. Μόνον ὁ ἔχων ζωσαν χριστιανικὴν ἀγάπην εἶναι ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, διότι οὐδένα ἀδικεῖ καὶ βλάπτει, πράττει δὲ πᾶν ὅ,τι δύναται ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ὁ δὲ μὴ ἔχων τὴν ζωσαν χριστιανικὴν ἀγάπην εἶναι κακὸς καὶ ἀδικός· διότι δὲν δύναται νὰ εἶναι συμπαθὴς πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ φιλάνθρωπος, εἶναι δὲ ἱκανὸς νὰ πράξῃ τὰ μέγιστα ἀδικήματα καὶ ἐγκλήματα. Ἐν τῇ φιλάνθρωπῃ λοιπὸν περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ ἀρεταί· διὰ τῆς φιλάνθρωπίας προλαμβάνονται πᾶσαι αἱ κακίαι· καὶ διὰ τοῦτο ἡ φιλάνθρωπία εἶναι ἡ οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ, χρησιμεύει δὲ ὡς μέτρον τῆς μελλούσης κρίσεως. Ἀς εἰμεθα λοιπὸν φιλάνθρω-

ποι καὶ ἐλεήμονες πρὸς τὸν πλησίον ἡμῶν, ὡς ἐρχόμεθα ἀρωγοὶ πρωθύμως καὶ ἀφιλοκερῶς εἰς πάντα δυστυχὴ καὶ πάσχοντα, ἐνθυμούμενοι ὅτι πᾶν ὅ,τι πράττομεν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ δυστυχῶν, εἶναι ὡς νὰ τὸ πράττωμεν πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὅστις τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς ἐκάλει ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ἀδελφοὺς αὐτοῦ. «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἔμοι ἐποίησατε,» Διὰ τῆς φιλάνθρωπίας καὶ ἐπὶ τῆς γῆς αἰσθανόμεθα χαρὰν ἀνέκκρηστον, ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπον πλάσμα ἀπὸ τοῦ κινδύνου, καὶ μετὰ θάνατον κληρονομοῦμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Τῇ Κυριακῇ τῆς Τροφῆς.

(Ματθ. c'. 14—21)

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥστε οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποί 1)· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὥπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι 2) ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νύβαι, ὥπως μὴ φανῇ τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ Πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώ-

1) Ἀφανίζουσι = παραποιεῖν τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ἵνα φανῶσι ὅτι νηστεύουσιν.

2) Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν, ἥτοι ἔλαβον τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὅποیان ἐξήτουν, δηλαδὴ ἐδοκίμησαν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ὅρα δὲν θὰ ἀνταμειβῶσι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτις ἐν τῇ παντογνωσίᾳ αὐτοῦ γνωσκαι τὰς ποιεῖας τῆς καρδίας αὐτῶν διαθέσει.

σει σοι <sup>1)</sup> ἐν τῷ φανερῷ. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διαρύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διαρύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν.

### Παρατηρήσεις

Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μᾶς διδάσκει πρῶτον ὅτι ὀφείλομεν νὰ συγχωρῶμεν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων, ἂν θέλωμεν νὰ συγχωρηθῇ καὶ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν. Ἐν τῇ ἀτελείᾳ ἡμῶν ἁμαρτάνοντες ἔχομεν χρεῖαν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχωρήσεως· ἀλλ' ὁ Θεὸς συγχωρεῖ μόνον τοὺς μετανοοῦντας, βάσις δὲ τῆς μετανοίας εἶναι ἡ συναίσθησις τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν· ὅταν ὁμοῦς δὲν συγχωρῶμεν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων, δεικνύομεν ὅτι δὲν αἰσθανόμεθα τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν· ἀρα ὁ Θεὸς δὲν συγχωρεῖ ἡμᾶς. Ἄς εἴμεθα λοιπὸν ἐπισεικτοὶ καὶ ἀνεξίκακοι πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τότε καὶ ὁ Θεὸς θὰ εἶναι ἐπισεικτὴς καὶ ἀνεξίκακος πρὸς ἡμᾶς. Ἄς μιμνήμεθα τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, ὅστις ἀπὸ τοῦ σταυροῦ συνεχώρησε τοὺς σταυρωτάς του. Διδάσκει ἡμᾶς ἔπειτα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ νηστεύωμεν, ὡς οἱ Φαρισαῖοι, πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ νὰ νηστεύωμεν τὴν ἀληθῆ ἐκείνην νηστείαν, ἥτις δὲν συνίσταται ἀπλῶς εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ φαγητῶν τινῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ κακίας, εἰς τὴν χαλιναγωγίαν τῶν παθῶν, εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν. Τοιαύτην νηστείαν ὀνομάζει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν νηστείαν ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ τοιαύτην μόνον νηστείαν θ' ἀνταμείψῃ ὁ Θεὸς ἐν τῇ μελλούσῃ

1) Ἐν τῷ φανερῷ = ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει.

ζωῇ. Διδάσκει ἡμᾶς ἐν τέλει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποσιούμεθα εἰς τὰ ὕλικά ἀγαθὰ, διότι ταῦτα εἶνε ρηθαρὰ καὶ πρόσκαιρα, δὲν δύνανται δὲ μόνον νὰ καταστήσωσι τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὰ πνευματικά ἀγαθὰ, τὴν ἀρετὴν, ἥτις εἶναι ἀρθαρὰ καὶ αἰώνια, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ μόνῃ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς εὐτυχία. Ὅταν εἰς τὰ ἐπίγεια καὶ ὕλικά ἀγαθὰ ἀποσιούμεθα, τότε καὶ ἡ καρδιά ἡμῶν ἀποβαίνει ἐπίγειος καὶ ὕλική, ἀπογυμνοῦται ἀπὸ παντός εὐγενούς αἰσθήματος· ὅταν τοῦναντίον ἐπιδιώκωμεν οὐράνια καὶ πνευματικά ἀγαθὰ, τότε καὶ ἡ καρδιά ἡμῶν ἀποβαίνει οὐρανία καὶ πνευματικὴ, πληροῦται δὲ παντός εὐγενούς αἰσθήματος· «Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν».

### Δ'.

### Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον.

Κυριακῇ Πρώτῃ τῶν Νηστειῶν

(Ἰωάν. α'. 44—52)

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελεῖν εἰς τὴν <sup>1)</sup> Γαλιλαίαν· καὶ εὗρίσκει Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαῖδα, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Εὗρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὁν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ Προφῆται, εὗρήκαμεν Ἰησοῦν τὸν <sup>2)</sup> υἱὸν τοῦ Ἰησοῦ <sup>3)</sup>

1) Γαλιλαία ἐπὶ Χριστοῦ ἐκαλεῖτο οὕτως ἡ βόρειος Παλαιστίνη, ἡ κειμένη πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰορδάνου καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Σαμαρείας.

2) Ὑἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ, ἥτις τὸν νηριζόμενον υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ (Ματθ. γ'. 55).

3) Τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ· τὸν κατοικοῦντα τῇ ἐν Ναζαρέτ

τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ <sup>1)</sup>· Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἐρχου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης, ἐν ᾧ ὁδὸς οὐκ ἔστι· Λέγει αὐτῷ Ναθαναὴλ· Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκὴν, εἰδὼν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ραββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ <sup>2)</sup> ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶπόν σοι· Εἰδὼν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄφει. Καὶ λέγει αὐτῷ <sup>3)</sup>· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

### Παρατηρήσεις.

Ἡ πρώτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν λέγεται Κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας, διότι κατ' αὐτὴν γίνεται μνηεὶα τῆς κατισχύσεως τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας περὶ εἰκόνων, τὰς ὁποίας οἱ καλούμενοι εἰκονομάχοι οἱ ἀναφανέντες κατὰ τὸν ὀγδόον αἰῶνα ἠθέ-

της Γαλιλαίας δὲ τοῦτο καλούμενον Ναζαρεθ. Ὁ Φίλιππος ἐμαλεῖ ἐνταῦθα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς ἰδεῖται αὐτὸν ὁ λαὸς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δημασίου αὐτοῦ βίου.

1) Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; ἡ Ναζαρέτ ἦτο πόλις μικρὰ καὶ ἀσημαντος, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἐθεωροῦντο ἄχρηστοι καὶ ἀνεφελεῖς· διὰ τοῦτο ὁ Ναθαναὴλ ἀπορῶν ἐρωτᾷ· Ἐκ τῆς Ναζαρέτ δύναται νὰ προέλθῃ ἀγαθὸν τι;

2) Ὁ ἀληθὺς Ἰσραηλῆτης, ἥτις ἄλλος ἀπόγονος τοῦ Ἰακώβ, ὅστις καὶ Ἰσραὴλ ἐκαλεῖτο, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ Ἰουδαῖοι καλοῦνται καὶ Ἰσραηλίται.

3) Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ἥτις ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

4) Ἀμὴν = βέβαιον· πρὸς μείζονα ἔμφασιν ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ Κανὴ Διαθήκῃ ὡς ἐνταῦθα.

λησαν νὰ ἐκβάλωσιν ἐκ τῶν ναῶν. Τοὺς εἰκονομάχους καταδικασεν ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐβδόμη οἰκουμένηκῃ Σύνοδος, ἥτις ὥρισε νὰ ὑπάρχωσιν ἐν ταῖς νααῖς αἱ εἰκόνες, νὰ ἀποδίδεται δὲ εἰς αὐτὰς τιμὴ καὶ προσκύνσεις, οὐχὶ δὲ λατρεία, ἥτις ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν. Αἱ εἰκόνες οὐ μόνον κοσμοῦσι τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς πιστοὺς, διότι ἀνυψοῦσι τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα καὶ προτρέπουσιν αὐτοὺς εἰς μίμησιν τοῦ ἁγίου αὐτῶν βίου. Ἡ Κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας πρέπει νὰ ὑπενθυμίζῃ εἰς ἡμᾶς μάλιστα τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ὅτι, ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀληθῶς ὀρθόδοξοι, ὀφείλομεν, ὡς ὁ Φίλιππος, νὰ ἀκολουθῶμεν τῷ Χριστῷ καὶ νὰ ζῶμεν συμφώνως πρὸς τὰ θεῖα παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου· ὅτι ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα, ὡς ὁ Ναθαναὴλ, καθαρὸι καὶ ἄδολοι καὶ εἰς τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰ αἰσθήματα, καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις ἡμῶν· διότι ὅπου ὑπάρχει ὁδὸς καὶ ἀπάτη, ἐκεῖ ἐλλείπει ἡ ἀληθὴς εἰς Χριστὸν πίστις· ὁ Χριστὸς ἐμακάρισε τοὺς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εἶπεν ὅτι οἱ μαθηταὶ του πρέπει νὰ εἶνε ἁθῶοι ὡς αἱ περισσευαὶ καὶ ἀπηλλαγμένοι πάσης πονηρίας ὡς τὰ μικρὰ παιδία. Ἄς ἐνθυμώμεθα πάντοτε τοὺς ὡραίους λόγους τοῦ Φίλιππου πρὸς τὸν Ναθαναὴλ. Ἐρχου καὶ ἴδε· Ἄς προσερχώμεθα δὲ εἰς τὸν Χριστόν, ἃς καθήμεθα ὡς ἡ Μαρία παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἃς ἀκούωμεν μετὰ προσοχῆς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ θὰ ἴδωμεν καὶ θὰ πεισθῶμεν ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων· τότε δὲ θὰ ὁμολογῶμεν παρρησίᾳ τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς αὐτόν καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνωμεν μετὰ τοῦ Ναθαναὴλ· Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

## Κυριακὴ Τρίτη τῶν Νηστειῶν.

(Μάρκ. η' 34—38 καὶ θ' 1).

Εἶπεν ὁ Κύριος, <sup>1)</sup> Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μου <sup>2)</sup>. Ὁς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὁ δὲ ἀπολεσὴ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν <sup>3)</sup>. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἢ τι δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ <sup>4)</sup>; Ὁς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους ἐν τῇ <sup>5)</sup> γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἀμαρτωλῷ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀγγέλων τῶν ἁγίων. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι <sup>6)</sup> εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσων-

1) Ὅστις θέλει... ὅστις θέλει νὰ γίνῃ μαθητὴς μου πρέπει ν' ἀπαρνηθῇ ἑαυτόν, ν' ἀρνηθῇ τὰς κακὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη, καὶ νὰ εἶνε ἕτοιμος νὰ θυσιάσῃ πᾶσαν ὕλικήν ἐπιθυμίαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἔπραξεν ὁ Θεός.

2) Ὁς γὰρ ἂν θέλῃ... ἦτοι ὅστις ἀγαπᾷ καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἐπιθυμίαν ζωῆς (τὴν ψυχὴν αὐτοῦ), καὶ δὲν θυσιάζει αὐτὴν ἐν ἀνάγκῃ, οὗτος θὰ χάσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν· ὅστις δὲ θυσιάζει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἀλλῶν, θὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

3) Τί γὰρ ὠφελήσει... = Ἡ ψυχὴ εἶνε πολυτιμότερα παντός ἐπιθυμίου ἀγαθοῦ, διὰ τοῦτο χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῆς πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἀνθρώπος ἕτοιμος τὰ πάντα νὰ θυσιάσῃ.

4) Ὁς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με... ὅστις δοξάζει νὰ ἐμολογῇ αὐτὸν Χριστὸν καὶ νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκεῖνος θὰ τιμηθῇ ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει.

5) Γενεᾷ τῇ μοιχαλίδι = γενεᾷ, ἣτις ἐγκατέλιπε τὸν Θεὸν καὶ ἐλάτρευσε τὸν ὄλον.

6) Εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων... Τινὲς τῶν ἀπα-

ται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

## Παρατηρήσεις.

Ἡ τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς καλεῖται Κυριακὴ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, διότι κατ' αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία προβάλλει εἰς προσκύνῃν τὸν τίμιον σταυρὸν διὰ νὰ ἐνισχυθῶμεν ἐν τῷ μίσῳ τοῦ ἁγῶνος τῆς μετανοίας καὶ κατερθώσωμεν ὡς ἀληθεῖς χριστιανοὶ νὰ διέλθωμεν τὰς ἡμέρας τῆς μετανοίας καὶ νὰ ἐφορτάσωμεν τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἀποβλέποντες εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθε καὶ ἀπέθανε διὰ νὰ ἀφῇ εἰς ἡμᾶς τὸν βίον αὐτοῦ τύπον καὶ ὑπογραμμὸν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναγινώσκεται κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἡ περικυβή ἐκείνη τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν τῇ ὁποῖα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μᾶς διδάσκει, ὅτι ἂν θέλωμεν νὰ εἰμεθα ἀληθεῖς αὐτοῦ μαθηταί, πρέπει νὰ ἀρνηθῶμεν πᾶσαν κακὴν ἐπιθυμίαν καὶ πᾶν πάθος, προθύμως δὲ νὰ θυσιάσωμεν πᾶν ἐπίγειον ἀγαθὸν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἔπραξεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Ἡ ἀρετὴ αὕτη λέγεται αὐταπάρνησις, καὶ διὰ τοῦτο ἡ αὐταπάρνησις εἶνε ἡ κυριωτάτη χριστιανικὴ ἀρετὴ. Δὲν εἶνε ἄρα ἀληθὴς χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶνε κύριος τῶν παθῶν καὶ τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ, ὅστις δὲν θυσιάζει τὸ ἴδιον συμφέρον εἰς τὸ κοινόν, δὲν θυσιάζει καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν διὰ νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἥτις εἶνε ἀπείρως πολυτιμότερα παντός ἐπιγείου ἀγαθοῦ· διότι τὰ μὲν ἐπίγεια ἀγαθὰ εἶνε ὕλικά, φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, ἢ δὲ ψυχὴ εἶνε αἰώνιος, ἀφθαρτος καὶ αἰώνιος. Ὡς ἀκολουθώμεν λοιπὸν ἐν πᾶσι τὸν Χριστόν, ὡς μιμώμεθα αὐ-

τοῦτον δὲν θὰ ἀποθάνωσι πρὶν ἴδωσι τὴν πνευματικὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν πεντηκοστὴν ἐξέλκυσσιν καὶ κατέσχυσιν τῆς πνευματικῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

τόν ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν, ὃς ὁμολογῶμεν μετὰ θάρρους ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς αὐτόν καὶ τὴν θέλαν αὐτοῦ διδασκαλίαν, καὶ οὐ μόνον τὴν ἐπίγειον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς εὐτυχίαν ἡμῶν θὰ ἐξασφαλίσωμεν.

### Κυριακὴ Πέμπτη τῶν Νηστειῶν.

(Μάρκ. ι' 32—45).

Τῷ κυρίῳ ἐκείνῳ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τοὺς δώδεκα μαθητάς αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. Ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνωμεν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι καὶ κατακρινούσιν αὐτόν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτόν τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐμπαίζουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα, ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσης ἡμῖν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τί θελετε ποιῆσαί με ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ 2)· Δός ἡμῖν, ἵνα εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πίνειν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δυνάμεθα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τὸ μὲν 3) ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε· καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε 4).

1) Ἐθνεσιν = ἔθνεσιν. ἦτοι τῷ Πλάτῳ καὶ τοῖς ῥωμαίοις στρατοῦσιν.

2) Δός ἡμῖν... Ταῦτα ζητοῦσιν οἱ μαθηταί, ὅπως κατέχονται καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς προλήψεως, ὅτι ὁ περιμένειντος Μεσσίας ἦτο Μεσσίας πολιτικός καὶ δὲ ἤθελε νὰ ἐκδύσει ἐπίγειον βασιλείαν.

3) Ποτήριον, ἦτοι τὸ παθῆναι, βάπτισμα = τὸν θάνατον.

4) Τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν... Ὁ Ἰησοῦς λέγει ὅτι

τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἑμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς 1)· Οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἀρχεῖν τῶν ἰσθμῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὥς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δούλος· καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 2)· λύτρον ἀντι πολλῶν.

### Παρατηρήσεις

Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν προλέγων τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητάς του δεικνύει ὅτι ἐκουσίως καὶ ἐξ ἀγάπης ἀπέθνησκεν ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐνθὺ δὲ ὁ Ἰησοῦς μέλλει νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ, οἱ μαθηταί του ἐκ φιλοδοξίας ὀρμώμενοι, ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ πρωτοκαθεδρίας καὶ θέσεις τιμητικές. Διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐλέγχων αὐτοὺς λέγει ὅτι ἐν τῇ πνευματικῇ βασιλείᾳ, τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἰδρῶσιν, ἡ ἀληθὴς δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον δὲν συνίσταται εἰς τὰς πρωτοκαθεδρίας καὶ τὰς θέσεις τὰς τιμητικάς, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρετὴν, εἰς τὸ ἀγαθόν. Μέγας καὶ πρῶτος μεταξὺ

οἱ μαθηταί του δύνανται νὰ πάθωσι καὶ νὰ ἀποθάνωσι, ἀλλ' ὁ Θεὸς θὰ κρίνῃ αὐτοὺς καὶ θὰ ὀρίσῃ ἐκαστοῦ τὴν θέσιν ἀναλόγως τῆς ὁλίας αὐτοῦ.

1) Οἱ δὲ αὐτοὶ... Εἰς τὰς ἐπιγείους βασιλείας τὴν ὑπεροχὴν ἔχουσιν οἱ ἔχοντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τὴν ἰσχύον καὶ ἐξουσίαν· ἀλλ' ἐν τῇ πνευματικῇ βασιλείᾳ μου, λέγει ὁ Χριστὸς, μέγας καὶ πρῶτος θὰ εἴναι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἄλλους καὶ θὰ εἴναι ἵσχυρος νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἐγὼ ἔπραξα.

2) Λύτρον. Ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας.



ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνόματι, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστὶ<sup>1</sup>) γεγραμμένον· Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἐρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος, ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐβόωνεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

### Παρατηρήσεις.

Ἡ σημερινὴ Κυριακὴ ὀνομάζεται Κυριακὴ τῶν Βαθίων, διότι ἐορτάζομεν τὴν θριαμβευτικὴν εἰσόδον τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ὁ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτὸν κρατῶν ἐν χερσὶ βαίᾳ φοινίκων. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἄρχεται ἡ λεγομένη ἐβδομάς τῶν παθῶν, ἥτις καὶ μεγάλη ἐβδομάς καλεῖται, διότι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, μεγάλα καὶ ἔκτατα συνετελέσθησαν κατ' αὐτήν. Πρὶν ἢ ὁ Ἰησοῦς εἰσέλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἦλθεν εἰς τὴν Βηθανίαν, ὅπου ἔκαμαν εἰς αὐτὸν δεῖπνον, ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου ἡ μὲν Μάρθα ὑπρέτει ἐξ εὐγνωμοσύνης, ἡ δὲ Μαρία ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ με μύρον πολυτίμον καὶ ἐσπόγγισε τοὺς πόδας τοῦ διὰ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. Ὡς μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τῆς Μάρθας καὶ Μαρίας· διότι, ἂν ὁ Ἰησοῦς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν Λάζαρον, ἡμᾶς ἀνέστησεν ἐκ τοῦ τάφου τῆς ἁμαρτίας· ὁρεῖσθαι ἄρα νὰ εἰμεθα εὐγνώμονες πρὸς αὐτόν. Ὅσῳ δὲ μεγαλειτέρα ἡ εὐεργεσία, τοσοῦτω μεγαλειότερον τὸ καθήκον τῆς εὐγνωμοσύνης. Καὶ τίς ἄλλος ἐπὶ γῆς εὐηργέτησεν ἡμᾶς

περισσότερον τοῦ Ἰησοῦ; Αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς ὡς οὐδεὶς ἄλλος· αὐτὸς ἐγένετο ἡ πηγὴ παντός ἀγαθοῦ, τὸ ὅποιον κοσμεῖ τὸν χριστιανικὸν κόσμον· ἠγάπησε τὸν εἰκον, ἀνύψωσε τὴν γυναῖκα, κατήργησε τὴν δουλείαν, ἐξημέρωσε τὰ πάθη, διέδωκε πανταχοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. Ὡς εὐγνωμονῶμεν λοιπὸν πρὸς αὐτόν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν ὡς δεικνύμεν, προσφέροντες ἀντὶ μύρου τὰ καλὰ ἡμῶν ἔργα, καὶ ὑποτασσόμενοι εἰς τὰ θεῖα αὐτοῦ παραγγέλματα. Ὡς ἀποστραφῶμεν τὸν ὀλίγον χαρακτῆρα τοῦ Ἰούδα, ὅστις ἄλλα ἔλεγε καὶ ἄλλα διανοεῖτο· ὡς φύγωμεν τὴν φιλαργυρίαν αὐτοῦ, ἥτις ὠδήγησεν αὐτόν εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ διδασκάλου· ἀντὶ δὲ τοῦ εὐθινοῦ τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, ὡς κατισχύσῃ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, μάλιστα κατὰ τὰς ἱερὰς ταύτας καὶ ἁγίας ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας μέλλομεν νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἱερᾶς μεταλήψεως τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτῆ θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἱκανοὺς καὶ ἐπαξίως νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν θεῖαν εὐχαριστίαν πρὸς μεγίστην ἡθικὴν ἡμῶν ὠφέλειαν, καὶ πλήρεις ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης νὰ ἐορτάσωμεν τὴν ἐνδοξὴν καὶ κοσμοσωτήριον ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Ὑψώσεως.

(Ἰωάν. γ' 13—17).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰμὶ ὁ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὤφειλε τὸν ὄρον ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὤφειλεται δεῖν τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱόν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν

<sup>1</sup> Γεγραμμένον· παρὰ τῷ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ (9' 9).

μη ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

### Παρατηρήσεις

Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης διδασκόμεθα πρῶτον ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνα ὁ προσδοκώμενος Μессίας, ὁ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός, ὅστις ὑπῆρχεν αἰωνίως παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ. Ὡστε πάντες αὐτοῦ οἱ λόγοι εἶνε λόγοι θεῖοι· κατέβη ἐξ οὐρανοῦ, ἵνα κηρύξῃ τὴν ἀλήθειαν. Διδασκόμεθα ἔπειτα, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔπρεπε νὰ σταυρωθῇ· διότι καθὼς ὅσοι ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔπασχον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκ τῶν ἡγμάτων τῶν ὄρεων, προσβλέποντες εἰς τὸν χρυσοῦν ὄφιν, τὸν ὅποιον ὁ Μωϋσῆς ὕψωσεν ἐπὶ τοῦ στόλου, ἔθεραπεύοντο, οὕτω καὶ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Χριστὸν δύναται νὰ θεραπευθῇ ἀπὸ τῶν ἡθικῶν ἡγμάτων, ἀπὸ τῶν κακῶν καὶ τῶν παθῶν, προσβλέπων εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὑπὲρ ἡμῶν ὕψωθέντα. Καὶ τῷ ὄντι ὁ σταυρὸς σώζει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ὅταν ἐν πίστει ἀτενίζωμεν εἰς αὐτόν· ἐπ' αὐτοῦ ὕψωθ' ἐκεῖνος, ὅστις, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ μάλιστα διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τοῦ τελείου αὐτοῦ βίου, ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶσαν ἀρετὴν καὶ ἀπαλλάσσει αὐτόν ἀπὸ πάσης κακίας. Ἐκ τοῦ σταυροῦ ἀντλούμεν δύναμιν εἰς τὸ νὰ πράξωμεν πᾶν ἀγαθόν. ἵνα ἀπορύγωμεν πᾶν κακόν, νὰ ὑπερνικήσωμεν πάντα πειρασμόν, νὰ ὑπομείνωμεν πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, καὶ νὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐν τῷ μέσῳ τῆς δυστυχίας. Διδασκόμεθα ἐν τέλει ὅτι ἡ ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον εἶνε δεῖγμα τῆς ἀπείρου πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ Θεὸς ὡς πατὴρ θέλει τὴν σωτηρίαν παντὸς ἀνθρώπου. Ἄς δεικνύμεθα ἄρα ἄξιοι τῆς ἀγάπης ταύτης, καὶ ἄς φροντίζωμεν νὰ

καθιστάμεθα ἀληθῆ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σωζώμεθα, πιστεύοντες ἀπὸ καρδίας εἰς τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν ὅποιον διὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ ἔφωσις τοῦ Σταυροῦ.

(14 Σεπτεμβρίου).

(Ἰωάν. 19' 6—11, 13—20, 25—28 καὶ 30—35)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, συμβούλιον ἐποίησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτόν ἀπολέσωσι. Καὶ παρεγένοντο πρὸς Πιλάτον, λέγοντες· Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐκ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἐαυτὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον μᾶλλον ἐφοβήθη. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ <sup>1)</sup> πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· Πόθεν εἰ σὺ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπάντησεν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαι σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθίστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθα· Ἦν δὲ Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα, ὥρα δὲ ὥσει ἑκτη, καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ Βασιλεὺς ὑμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν· Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τὸν Βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰμὶ Καίσαρα. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτόν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπή-

1) Πραιτώριον, μέγαρον τοῦ ἡγεμόνος, ἐπαρχείου.

γαγον. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὡς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον τὸν Ἰησοῦν. Ἐγράφη δὲ τὸν τίτλον ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ <sup>1)</sup>. Ἦν δὲ γεγραμμένον Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως, ὅπου, ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ, Ἑλληνιστὶ, Ῥωμαϊστὶ. Ἐστῆκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαλινὴ. Ἰησοῦς οὖν, ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν ἠγάπη, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· Εἰτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαθεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεστοι, κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τῷ πνεύματι. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπὶ παρασκευῇ ἦν, (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου) ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον, ἵνα κατεργῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθώσιν. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαζαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαζαν αὐτοῦ τὰ σκέλη· ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξέ, καὶ εὐθὺς ἐξῆλ-

<sup>1)</sup> Ἦν δὲ γεγραμμένον. Κατὰ τὰ εὐαγγέλια ἐτίθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἡ αἰτία τῆς καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ, γεγραμμένη Ἑβραϊστὶ, ὅτι ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα ἦτο ἡ γλῶσσα τοῦ σταυρωθέντος καὶ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, Ἑλληνιστὶ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἦτο γλῶσσα κοινὴ ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ, ἑλληνιστὶ δ' αὐτὴν οἱ ἐκ τῆς διασπορᾶς κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα προσελθόντες Ἰουδαῖοι, καὶ Ῥωμαῖοι, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ ἦτο ἡ γλῶσσα τῆς κυριάρχου Ῥώμης.

θεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὴς μαρτυρήκε <sup>1)</sup>, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

### Παρατηρήσεις.

Ἡ σημερινὴ ἐορτὴ εἶνε μία τῶν ἐπισημοτέρων ἐορτῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, καθιερωθεῖσα εἰς ἀνάμνησιν τῆς εὐρέσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τῆς ἀγίας Ἑλένης, τῆς μητρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5<sup>ου</sup> αἰῶνος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλένη, εὐρύσασα τὸν σταυρὸν, ὕψωσεν αὐτόν, ἵνα ἴσῃ αὐτὸν ὁ λαός, διὰ τοῦτο ἡ ἐορτὴ αὕτη ἀνωμάσθη ἐορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ. Καὶ ἄλλου δὲ γεγονότος ἡ ἀνάμνησις τελεῖται σήμερον. Τὸν τίμιον σταυρὸν τηρούμενον ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ Πέρσαι λεηλατήσαντες τὴν Παλαιστίνην, ἀπήγαγον εἰς τὴν Περσίαν τῷ 614· ἀλλὰ κατὰ τὸ 628 ἐκστρατεύσας κατ' αὐτῶν ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἀνέλαβε πάλιν τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ ἐκόμισεν αὐτόν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τελεῖται ἡ ἀνάμνησις τῆς εὐρέσεως τοῦ σταυροῦ, ἀναγιγνώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τὸ περιέχον τὰ κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τούτῳ καταφαίνεται τὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μίσος τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, οἵτινες ἐπιμένοντες ζητοῦσι παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτοῦ· ἐκδηλοῦται ἡ ἀσυνειδησία τοῦ Πιλάτου, ὅστις, καίτοι οὐδεμίαν εὐρίσκει ἐνοχλήν ἐν τῷ Ἰησοῦ, παραδίδει ὅμως αὐτόν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἵνα σταυρωθῇ. Οἱ Ἰουδαῖοι ὀδηγοῦσιν αὐτόν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, φέροντα, κατ' ἔθος Ῥωμαϊκόν, ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν σταυρὸν, καὶ ἐκεῖ σταυροῦσιν

<sup>1)</sup> Ὁ ἑωρακὴς εἶνε ὁ Ἰωάννης, ὅστις ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς τῶν παθῶν καὶ τῆς σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ.

αὐτὸν μεταξὺ δύο ληστῶν. Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀδυνῶν σταυρικοῦ θανάτου ἐνθυμεῖται τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ συνιστᾷ αὐτὴν εἰς τὸν μαθητὴν Ἰωάννην, καὶ χωρὶς νὰ προσέρῃ λέξιν γογγυσμοῦ κατὰ τῶν σταυρωτῶν αὐτοῦ ἐκπνέει ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ παραδίδει τὸ πνεῦμα εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα, ἀροῦ ἐτελείωσε τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸ ὅποιον ἐστάλη παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον.

### Τῇ Κυριακῇ τῶν ἁγίων Πατέρων.

(Ματθ. ε' 14-19).

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς: Ὑμεῖς ἐστε τὸ <sup>1)</sup> φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι, ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καλοῦσι λύχνον, καὶ τιθέναι αὐτὸν ὑπὸ τὸν <sup>2)</sup> μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λαμπρίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν <sup>3)</sup> νόμον, ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ <sup>4)</sup> πληρῶσαι. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· Ἐως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ <sup>5)</sup>, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὁς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων,

καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιῇ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

### Παρατηρήσεις.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται Κυριακὴ τῶν Πατέρων, διότι κατ' αὐτὴν γίνεται μνηεὶα τῶν Πατέρων ἐκείνων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες κατὰ τὴν ἰδὴν οἰκουμένην Σύνοδον τὴν γενομένην ἐν Νικαίᾳ τῷ 787 ὑπερήφισαν τὴν ὀρθόδοξίαν καὶ κατεδίκασαν τὴν αἵρεσιν τῶν εἰκονομάχων. Ἀναγινώσκεται δὲ κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἡ προκειμένη περικοπὴ, ἵνα δείχῃ ὅτι καθὼς οἱ Ἀπόστολοι ἐφώτισαν τὸν κόσμον διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, οὕτως καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναπτύξαντες διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας ἐφώτισαν δι' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ φωτίζει τῷ ὄντι τοὺς ἀνθρώπους ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, διότι ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ σώζει ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἐν τῇ αὐτῇ περικοπῇ τοῦ Εὐαγγελίου ὁ Κύριος ἡμῶν προτρέπει τοὺς Ἀποστόλους καὶ πάντας τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ πράττωσιν ἔργα καλὰ· διότι ἀληθὴς χριστιανὸς εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις ὄχι μόνον διδάσκει καὶ πιστεύει, ἀλλὰ καὶ πράττει ἔργα καλὰ. Ὅστις πράξῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος θὰ ὀνομασθῇ μέγας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Τὰ καλὰ ἔργα εἶνε ἀναποσπᾶστως συνδεδεμένα μετὰ τὴν πίστιν. Ἡ πίστις, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, εἶνε νεκρά, ἥτοι ἀνωφελὴς, ἂνευ τῶν καλῶν ἔργων. Τὰ καλὰ δὲ ἔργα δὲν εἶνε μόνον ἀναγκαῖα, διότι ὁ πράττων τὸ κακὸν παραβαίνει τὸν θεῖον νόμον καὶ θὰ τιμωρηθῇ, ἀλλ' εἶνε καὶ ὀφείλημα εἰς τοὺς κακοὺς· διότι τὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ μείνωσι κεκομμένα, ὥς δὲν δύναται νὰ κρυθῇ πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη, λάμπουσιν ὡς φῶς ἐνώ-

1) Φῶς, οἱ Ἀπόστολοι διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐφώτισαν τὸν κόσμον.

2) Μόδιος, μέτρον δημοτικῶν καρπῶν.

3) Νόμος καὶ προφῆται· καλεῖται οὕτω ἅπανα ἡ Παλαιὰ Διαθήκη.

4) Πληρῶσαι=συμπληρῶσαι, τελειοποιεῖται.

5) ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία· τὰ μικρότερα στοιχεῖα τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου. Ὁ μωσαϊκὸς νόμος ὡς ἑκπρασὶς τοῦ θεῖου θελήματος εἶνε κατ' οὐσίαν ἀναλλοίωτος καὶ θὰ πληρωθῇ μέχρι κεραίας.

πιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁδηγοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν Θεόν, ὅστις εἶνε ἡ πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας πολλοὶ εἰδωολάτραι ἐγένοντο χριστιανοὶ θαυμάζοντες τὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν. Καὶ σήμερον δὲ ὑπάρχουσι πολλοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν ἀκόμη εἰς Χριστόν, καὶ ὅταν οὗτοι βλέπωσι τὰ καλὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν, θὰ γείνωσι καὶ αὐτοὶ χριστιανοὶ καὶ θὰ δοξάσωσι τὸν ἀληθινόν Θεόν, ὁ ὅποιος ὁδηγεῖ εἰς τὸ καλὸν τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Πάντοτε δὲ τὰ καλὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν εἶνε ὠφέλιμα, ὅτι ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ προτρέπωσι τοὺς κακοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς τοὺς ἀνευλαβεῖς καὶ ἀδιαφόρους νὰ ἐμπνέωσι ζῆλον καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πίστιν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἔχομεν καθῆκον ἱερὸν νὰ πράττωμεν πάντοτε ἔργα καλὰ, μιμούμενοι τοὺς Ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, μιμούμενοι τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην τελοῦμεν σήμερον, μιμούμενοι τὸ νέφος τῶν ἁγίων, οἵτινες κοσμοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

(Ματθ., α' 1—25).

Βίβλος <sup>1)</sup> γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, <sup>2)</sup> Υἱοῦ Δαβὶδ, Υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ. Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρές καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θαμάρ. Φαρές δὲ ἐγέννησε τὸν Ἑσώμ. Ἑσώμ δὲ

1) Βίβλος γενέσεως, ἥτοι πῖναξ ἢ κατάλογος τῆς γενεαλογίας καὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

2) Υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ· ὁ Μεσσίας ἔκρεε κατὰ τοὺς Ἰουδαίους νὰ κατάγεται ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, ὁ Μεσσίας κατήγετο καὶ ἐκ τοῦ Ἀβραάμ.

ἐγέννησε τὸν Ἀράμ. Ἀράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμιναδάβ. Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησε τὸν Νασσών. Νασσών δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών. Σαλμών δὲ ἐγέννησε τὸν Βοὺζ ἐκ τῆς Ραχάβ. Βοὺζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠδῆδ ἐκ τῆς Ρεῦθ. Ὠδῆδ δὲ ἐγέννησε τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλεῖα. Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν Σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου. Σολομῶν δὲ ἐγέννησε τὸν Ρεβοάμ. Ρεβοάμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀδιὰ. Ἀδιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ. Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωράμ. Ἰωράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζιαν. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ. Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχαζ. Ἀχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζεκιαν. Ἐζεκιαν δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ. Μανασσῆ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμὸν. Ἀμὸν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσιαν. Ἰωσιαν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰερονίαν καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς <sup>1)</sup> μετοικεσίας Βαβυλώνας. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλώνας Ἰερονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ. Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ. Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιοὺδ. Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακίμ. Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ. Ἀζώρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδὼκ. Σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχείμ. Ἀχείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιοὺδ. Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ. Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Μάτθαν. Μάτθαν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ <sup>2)</sup> τὸν ἄνδρα τῆς Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλώνας γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλώνας ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέν-

1) Μετοικεσία εἶνε ἡ ἀπαγωγή τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Παλαιστίνης εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἡ γενομένη τῷ 538 π. Χ.

2) Ἄνδρα Μαρίας· ὁ Εὐαγγελιστὴς καλεῖ τὸν Ἰωσήφ ἄνδρα Μαρίας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν Λουκᾶν ἐνορίζετο υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, καθόσον ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἦτο μετνηστευμένη τῷ Ἰωσήφ.

νησις οὕτως ἦν. Μνηστευθεὶς γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῇ Ἰωσήφ<sup>1)</sup>, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὗρεθῇ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ Ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων· Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἁγίου. Τέξεται δὲ Υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν· (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ Προφήτου λέγοντος· Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται Υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός). Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ Ἄγγελος Κυρίου, καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν Υἱόν αὐτῆς τὸν<sup>2)</sup> πρωτότοκον· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

### Παρατηρήσεις.

Τὸ ἀναγνωσθὲν Εὐαγγέλιον διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν κατέλθεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ διὰ τῆς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἦτο δ' ἔργον τῆς θείας Προνοίας, ὅτι ἡ Παρθένος ἦτο μεμνηστευμένη μετὰ τὸν δίκαιον καὶ ἐνάρετον Ἰωσήφ, διότι οὕτως

1) Πρὶν ἢ συνελθεῖν ἡ Παρθένος συνέλαβεν ἐκ Πνεύματος ἁγίου, δὲν ἦλθεν εἰς γάμον μετὰ τοῦ Ἰωσήφ· ὁ Ἰωσήφ μνηστευθεὶς κατὰ θεῖαν πρόνοιαν τὴν Μαριάμ ἐχρησίμευσεν ὡς κληρὸν αὐτῆς καὶ προστάτης.

2) Πρωτότοκον, σημαίνει ἐνταῦθα μονογενῆ.

ἐπροστάτευεν αὐτὴν καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς γεννηθὲν θεῖον βρέφος. Ὁ Θεὸς δι' ἀνθρώπων ἐκτελεῖ τὰς πατρικὰς αὐτοῦ βουλὰς ἐπὶ τῆς γῆς· πᾶς λοιπὸν ὅστις πράττει ἐπὶ γῆς τὸ καλόν, τὸ ὅποιον προέργεσται ἐκ Θεοῦ, ἐκπληροῖ θεῖαν ἐντολήν, γίνεται ὄργανον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἄς πράττωμεν λοιπὸν τὸ καλὸν ὅχι μόνον διότι ἐκπληροῦμεν τὸν θεῖον νόμον καὶ ὠφελοῦμεν τὸν πλησίον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι γινόμεθα οὕτως συνεργοὶ καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διατελούμεν ὑπὸ τὴν κραταιὰν σκέπην αὐτοῦ, ὅστις ἐν τῇ παντοδυνείᾳ του προστατεύει τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀγαθόν. Ἄς μὴ ἀπελπίζηται λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου παλαίει κατὰ δυσχερείων καὶ προσκομιλῶν καὶ διώκεται· διότι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν τέματι κατισχύει, καὶ ἂν ὁ δίκαιος καὶ ἐνάρετος παραγνωρισθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀνταμειβθῇ ὅμως ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ἐμακάρισε τοὺς δικαιομένους ἐνεκεν δικαιοσύνης, προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ μισθὸς αὐτῶν θά εἴναι πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἄς ἐμμένωμεν λοιπὸν εἰς τὸ καλόν, καὶ ὁ Θεὸς θά εἴναι πάντοτε μεθ' ἡμῶν. Καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; Οὕτω ἐπράξεν ὁ δίκαιος Ἰωσήφ, καὶ δι' αὐτοῦ διεφυλάχθη ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας τὸ βρέφος, τὸ ὅποιον ἦτο προωρισμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ν' ἀποθῇ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ.

(25 Δεκεμβρίου)

(Ματθ. 6' 1—12).

Τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν<sup>1)</sup> Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν τῇ

1) Βηθλεὲμ, ἔκειτο ἐν τῇ φυλῇ τοῦ Ἰούδα, καλουμένη καὶ Εβραθά.

μέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ <sup>1)</sup> μάγοι <sup>2)</sup> ἀπὸ Ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱερουσόλυμα. λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων <sup>3)</sup>; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη <sup>4)</sup>, καὶ πᾶσα Ἱερουσόλυμα μετ' αὐτοῦ. Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ <sup>5)</sup> Προφήτου· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται Ἡγούμενος, ὅστις <sup>6)</sup> ποιμανεῖ τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραὴλ. Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους <sup>7)</sup> ἠκρίβωτε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε. Πορευθέντες, ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ γὰρ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον. Ἰ-

1) Μάγοι, ἐκαλοῦντο οὕτω παρὰ τοὺς Πέρσις, Μήδους καὶ Βαβυλωνίους οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ σοφοὶ οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἐξηγήσιν τῶν ἐνέριων καὶ εἰς τὴν ἀστρολογίαν καὶ ἰατρικὴν.

2) Ἀπὸ ἀνατολῶν, ἤτοι ἀπὸ τῆς Περσίας ἢ Βαβυλωνίας ἢ πιθανότερον ἀπὸ τῆς Ἀραβίας.

3) Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα, ἤτοι διαδεσμένον εἰς τοὺς ἀνατολικούς λαούς· ὅτι ὁ Μεσσίας ἐμελλε νὰ φανῇ ἐν Ἰουδαίᾳ· ὁ ἀστὴρ δὲ ἐνταῦθα εἶνε πιθανῶς κομήτης, τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις ἔκπαλαι προεμήνυε μεγάλη γεγονότα.

4) Πᾶσα Ἱερουσόλυμα—ἡ πόλις τῶν Ἱερουσαλῶν.

5) Ἀπὸ τοῦ Προφήτου, δηλαδὴ τοῦ Μιχαίου (ε' 1).

6) Ποιμανεῖ—θὰ βασιλεύσῃ, θὰ κυβερνήσῃ τὸν λαὸν Ἰσραὴλ.

7) ἠκρίβωσαν, ἐξήτασαν ἀκριβῶς· πότε ἐγενήθη ὁ Χριστὸς, προσέβημεν νὰ ρωτήσωμεν αὐτόν, διότι ἐροῖτο μήπως ὁ νεωστὶ γεννηθεὶς καταλάβῃ τὸν θρόνον τοῦ.

δόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην· σφόδρα. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς Μητρὸς αὐτοῦ καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίθον καὶ σμύρναν <sup>1)</sup>. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

### Παρατηρήσεις.

Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν ἐορτάζομεν σήμερον, εἶνε ἡ χαίρομεν καὶ ἐπισημότερα τῶν ἐορτῶν· διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς, τὸν ὁποῖον πάντες οἱ λαοὶ περιέμενον, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς οἰκτρᾶς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διαφθορᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον βυθισθῇ μάλιστα καθ' ὃν χρόνον ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ. Ἡ νύξ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς, ἦτο τὸ σύμβολον τοῦ σκότους, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἀνθρωπότης· τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον περιέλαμψε τοὺς περὶ τὴν γάττην ποιμένας, ἦτο τὸ σύμβολον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς πλάνης. Καὶ δικαίως διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς τοὺς ποιμένας· «Ἰδοὺ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος». Χαρὰν μεγάλην αἰσθανόμεθα ἀληθῶς σήμερον πάντες οἱ Χριστιανοί· διότι ἐγεννήθη ἐκεῖνος, ὅστις μᾶς ἐδίδαξε νὰ πισεύωμεν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ νὰ λατρεύωμεν αὐτὸν εὐκρινῶς καὶ ἀπὸ καρδίας· ὅστις διὰ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξεν εἰς τὸν κόσμον, ἐξηγγίασε τὸν οἶκον, ἀνύψωσε τὴν γυναῖκα, κατήργησε τὴν δουλείαν, ἐξημέρωσε τὰ ἔθνη, καὶ ἐξῆπλωσεν εἰς τὸν κόσμον τὴν θεοτάτην τῶν ἀρετῶν, τὴν

1) Χρηματισθέντες—λαβόντες θεῖαν ἐντολὴν κατ' ὄναρ.

φιλανθρωπίαν. Ἄς προσκυνήσωμεν αὐτὸν ὡς τοὺς μάγοι, καὶ ἐν καρδίᾳ εὐγνώμονι ἄς προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν ὄψρα πολυτιμώτερα τοῦ χρυσοῦ, τοῦ λιθάνου καὶ τῆς σμύρνης, τὰ ἀγαθὰ ἡμῶν ἔργα. Ἄς σπεύσωμεν πρὸς αὐτὸν ὡς οἱ ποιμένες καὶ ὠνοῦντες τὸν Θεόν, ὅστις ἐν τῇ ἀπαίρῃ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη ἐπεμφεν εἰς τὸν κόσμον τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, ἃς ἀναφωνήσωμεν ἐν χαρᾷ μετὰ τῶν ἀγγέλων· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας». Ἀλλὰ τότε θὰ ἐορτάσωμεν ὡς ἀληθεῖς Χριστιανοί, ἐν χαρᾷ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ὑπάρχῃ ζωὴ ἡ ἀγάπη ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας καὶ ἐν φάνῃ γεννηθεὶς, ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ἐχαρακτήρισεν ὡς κύριον γνωρίσμα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰπών· «Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμεῖ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις».

*Τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν.*

(Ματθ. 6' 13—23).

Ἀναχωρησάντων τῶν μάγων, ἰδοὺ ἄγγελοι Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἔσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γάρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν Μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευταίας Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ ἱεροφάντου, λέγον-

1) Αἴγυπτος· ἦτο ἐπαρχία βυβατική, μὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἡρώδου· ἐπομένως ἦτο ἀσφαλὲς καταφυγόν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐν Αἴγυπτῳ κατοικοῦν πολλοὶ Ἰουδαῖοι.

2) Τοῦ προφήτου, δηλ. τοῦ Ἰσαΐ (κα' 1).

τος· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν Υἱόν μου. Τότε Ἡρώδης, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνέκλιθε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς<sup>1)</sup> ἀπὸ διατοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν ὑπὸ Ἱερειμίου τοῦ Προφήτου λέγοντος·<sup>2)</sup> Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολλός, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι<sup>3)</sup>, ὅτι οὐκ εἰσι. Τελευτήσαντες δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ, λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τιθῆκασι γάρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. Χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ἔλθων<sup>4)</sup> κατόκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τῶν προφητῶν· Ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

### Παρατηρήσεις.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ ἐγείρονται οἱ κατ' αὐτοῦ διωγμοί, οἵτινες ἐμελλόν ἐπειτα νὰ ἐξακο-

1) Ἀπὸ διατοῦς, ἀπὸ διατοῦς παιδὸς δηλαδὴ καὶ κατωτέρω· διότι καθ' ὅσον ἔλαβε πληροφορίαν παρὰ τῶν μάγων ὁ Ἰησοῦς θὰ ἦτο διετὴς περίου, καὶ ἐπομένως θὰ ἐροῦντο.

2) Ἱερειμίου τοῦ προφήτου (λα' 15).

3) Ὅτι οὐκ εἰσι—ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἐν τῇ ζωῇ.

4) Κατόκησεν εἰς Ναζαρέτ. Μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπιστροφήν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ διέτριβεν ἐν Ναζαρέτ περὶ τὰ 30 ἔτη· διὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκαλεῖτο Ναζωραῖος.

λοιθώσωσι δριμύτεροι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς  
 συστάσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον. Ἀλλ' ὡς τὸ θεῖον ὄφρος  
 διεσώθη ὑπὸ τῆς θείας Πρόνοιας, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία  
 σώζεται ἀπὸ τῶν ἐκαστοτε διωγμῶν, διότι ἐν τῇ Ἐκκλη-  
 σίᾳ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς καὶ τελεία θρησκεία, καὶ διὰ τοῦτο  
 πόλαι ἄδου οὐδέποτε θὰ κατισχύσωσιν αὐτῆς. Ἡ θεία  
 Πρόνοια ματαίωσιν πάντοτε τὰς πονηρὰς σκέψεις καὶ βου-  
 λὰς τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ὡς ἱματάωσιν τὰς πονηρὰς σκέ-  
 φεις καὶ βουλὰς τοῦ αἰμοχαροῦς Ἡρώδου. Ἡ φιλαρχία καὶ  
 ὁ ἐγωισμὸς ὤθησαν τὸν Ἡρώδην νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξόντωσιν  
 τοῦ Θεοῦ βρέφους· καὶ βλέπομεν ἐκ τούτου πόσον ὀλέθρια  
 πάθη εἶνε ἡ φιλαρχία· καὶ ὁ ἐγωισμὸς, καὶ ὅτι ὀφείλομεν  
 διὰ παντός τρόπου ν' ἀποφεύγωμεν τὰ πάθη ταῦτα. Δυ-  
 νάμεθα δὲ νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο διὰ τῆς ἀγάπης, ἥτις  
 μόνῃ δύναται νὰ καταπνίξῃ τὴν φιλαρχίαν καὶ τὸν ἐγωϊ-  
 σμὸν καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἱκανὸν εἰς πᾶσαν  
 θυσίαν ὑπὲρ τοῦ πλησίον. Ὁ Ἰωσήφ διέσωσε τὸν Ἰησοῦν  
 καὶ τὴν Παναγίαν αὐτοῦ μητέρα ἀπὸ βεβαίου κινδύνου διὰ  
 τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ· τοῦτο δὲ ἂς ἐνισχύσῃ ἐν ἡμῖν τὴν  
 πεποίθησιν ὅτι, ὅταν ἐλπίζωμεν εἰς Θεὸν καὶ ἀπὸ καρδίας  
 ἐπικαλῶμεθα πάντοτε τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, δύναμεθα νὰ σω-  
 ζώμεθα ἀπὸ τῶν κινδύνων καὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ βίου. Ἄς  
 μὴ παύσωμεν λοιπὸν ἐλπίζοντες εἰς τὸν Θεόν, διότι ἡ ἐλ-  
 πὶς αὕτη εἶνε ἡ πολυτιμοτάτη καὶ χρησιμοτάτη εἰς τὸν  
 βίον ἡμῶν, τὸν ὁποῖον διερχόμεθα ἐν μέσῳ δυσχερειῶν, θλί-  
 ψων καὶ κινδύνων. α' Ἐλπίσον ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς  
 ποιήσειε.

Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῶν Φώτων.

(Μάρκ α'. 1—8).

Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

ὡς γέγραπται <sup>1)</sup> ἐν τοῖς προφήταις· Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω  
 τὸν <sup>2)</sup> ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει  
 τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου<sup>3)</sup>, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ·  
 ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου· εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐ-  
 τοῦ. Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων  
 βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἐξεπορεύετο  
 πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται·  
 καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῇ Ἰερδάνῃ ποταμῷ ὑπ'  
 αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ Ἰωάν-  
 νης ἐνδεδυμένος τρίχα καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ  
 τὴν <sup>4)</sup> ὀσφύν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων <sup>5)</sup> ἀκρίδας καὶ <sup>6)</sup> μέλι  
 ἄγριον. Καὶ ἐκήρυσσε, λέγων· Ἐρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου  
 ὀπίσω μου <sup>7)</sup>, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανὸς κύβας λῦσαι τὸν ἱμάντα  
 τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι·  
<sup>8)</sup> αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ

1) Ἐν τοῖς προφήταις, ἥτοι ὡς προσήκεισαν οἱ προφῆται (Ἠσ. μ'.  
 3. Μαλαχ. γ'. 1).

2) Ἄγγελον, δηλ. τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἀνήγγειλε τὴν ἔλευσιν τοῦ Σω-  
 τῆρος.

3) Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ (Ἠσ. μ'. 3)· εἶναι ὁ Ἰωάννης, ὅστις ἐν  
 τῇ ἐρήμῳ ἐδίδασκε τοὺς Ἰουδαίους νὰ μετανοήσωσι καὶ νὰ βαπτισθῶσιν ἐν  
 τῇ Ἰερδάνῃ. Ἐρχομαι δὲ εἶνε ἡ περί τῆς Ἰουδαίας τραχὺ καὶ ἄγονος χώ-  
 ρα.

4) Ὀσφρ=μέση.

5) Ἀκρίδες εἶνε τὰ γνωστὰ ἕκτομα, ὅτινα, ἐκτεριπνόντος τοῦ μωσαϊκοῦ  
 νόμου, συνέβησαν νὰ πωγῶσιν οἱ πτωχοὶ τῆς Ἰουδαίας.

6) Μέλι ἄγριον· παρήγαγε τὸ ἔξ ἄγριων μελισσῶν καὶ εὗρίσκετο ἐν ταῖς  
 σπηραῖς τῶν πετρῶν.

7) Οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός· ὁ Ἰωάννης ταπεινοῦται ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ, τὸν  
 ὁποῖον ἀναγνωρίζει ὡς τὸν Μεσσίαν.

8) Ἐν πνεύματι ἁγίῳ, δηλαδὴ διὰ τῆς βαπτίσῃ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος,  
 διὰ τῆς χάριτος τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διὰ τοῦ βαπτίσματος· τὸ  
 βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦτο συμβολικὸν πρὸς μετάνοιαν καὶ ἄρεσιν ἁμαρ-  
 τιῶν διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν ἐρχόμενον Μεσσίαν.

## Παρατηρήσεις.

Ἦτο βεβαίως ἔργον τῆς θείας Προνοίας, ὅτι ὁ Ἰωάννης γιννῆθαις πρὸ τοῦ Σωτῆρος ἤρχισε νὰ προπαρασκευάζῃ τοὺς Ἰσραηλῖτας πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· θαυμάζομεν ἐνταῦθα τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις μετὰ τοσαύτης πατρικῆς ἀγάπης καὶ σοφίας ἐργάζεται πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν θείων αὐτοῦ βουλῶν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Πόσον εὐγνώμονες πρέπει νὰ εἴμεθα εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο! Ὁ Ἰωάννης ἔζη βίον ἀξίον τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς. Εἶχεν ἐν τελείῳ βαθμῇ τὴν πρωτίστην τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τὴν ταπεινοφροσύνην, ἥς ἐνεκα ἀνομολογεῖ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν ὡς τὸν Μεσσίαν καὶ λέγει ὅτι δὲν εἶνε ἱκανὸς οὐδὲ τὸ λωπρὸν τῶν ὑποδυμάτων αὐτοῦ νὰ λύσῃ. Ἐζη βίον λιτὸν καὶ ἀπέριττον, εἰργάζετο δὲ, μένων ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὑπὲρ τοῦ πλησίου διδάσκων πάντας τοὺς προσερχομένους εἰς αὐτόν, καὶ προτρέπων αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ προπαρασκευάζων τὴν ὁδὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἰωάννου ὀρεῖλομεν νὰ μιμώμεθα πρὸς τὸ ἀληθὲς ἡμῶν συμφέρον. Ὡς μιμώμεθα τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ, ἥτις εἶνε ἡ βάσις τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, καὶ διὰ τῆς ὁποίας αισθανόμενοι τὰ πταίσματα ἡμῶν προτρέπόμεθα εἰς τὴν διόρθωσιν αὐτῶν καὶ ἠθικοποιούμεθα· ὥς ἀποφεύγωμεν δὲ τὴν ὑπερηφάν, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατεχόμενοι δὲν συναισθανόμεθα τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἐκάστην ὀπισθοδρομοῦμεν ἐν τῇ ἀρετῇ ἀντὶ νὰ βελτιώμεθα. Ὡς μιμώμεθα ἐπίσης τὸν λιτὸν καὶ ἀπέριττον βίον τοῦ Ἰωάννου, διότι ὅσω ὀλιγωτέρας ἀνάγκας ἔχομεν, τόσοι πλησιέστεροι εἴμεθα πρὸς τὸν Θεόν, τόσοι εὐτυχέστεροι γινόμεθα· ὥς ἀποφεύγωμεν δὲ τὴν τρυφήν καὶ πολυτέλειαν, ἥτις ὁδηγεῖ ἡμᾶς καὶ εἰς τὴν ὕλικήν καὶ εἰς τὴν ἡθικὴν ἡμῶν καταστροφὴν· διότι δαπανῶντες ἀνώτερα τῶν δυνάμεων ἡμῶν, κατ' ἀνάγκην θὰ δυστυχήσωμεν, ἢ δὲ

δυστυχία ὁδηγεῖ συνήθως τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὴν κατάρχησιν καὶ τὴν κλοπὴν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀτιμίαν πολλάκις. Ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ἐτάχθωμεν, αἰονόδηποτε ἔργον καὶ ἂν ἐξασκῶμεν, ὥς φροντίζωμεν, ὡς ὁ Ἰωάννης, νὰ ἐργαζώμεθα ὑπὲρ τοῦ πλησίον· καὶ τί ἄλλο φυσικώτερον τούτου, ἀπὸ ὡς χριστιανοὶ ἐδιδάχθημεν ὅτι πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν ὡς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ βαπτισθέντες εἰς Χριστὸν ὡμολογήσωμεν ὅτι συνετάχθημεν αὐτῷ, ὅτι ἐγένεκαμεν πιστοὶ αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ ἀκόλουθοι;

Τὰ ἅγια Θεογράμματα.

(6 Ἰανουαρίου.)

(Ματθ. γ' 13—17).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν <sup>1)</sup> Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτόν, λέγων· Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπει ἐστὶν ἡμῖν· <sup>2)</sup> πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεδύχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαλὼν <sup>3)</sup> ὡσεὶ περιστέρα, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός <sup>4)</sup>, ἐν ᾧ ἠδόκησα.

1) Ἰορδάνης· εἶνε ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Παλαιστίνης, διασχίζων αὐτὴν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημέριαν.

2) Πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην = νὰ ἐκπληρώσω πᾶν δ, τι ὁ νόμος διατάσσει.

3) Ὡσεὶ περιστέρα = ἐν μορῇ περιστέραι.

4) Ἐν ᾧ ἠδόκησα = ἐν τῷ ᾧ αὐτὸς εὐφραίσθηται, τὸν ὅποιον ἠγάπησα.

## Παρατηρήσεις.

Μίαν τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ σεμνοτέρων ἐορτῶν ἐορτάζομεν σήμερον, τὴν βάπτισιν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἣτις καλεῖται Θεοφάνεια, ἢ Ἐπιφάνεια, ἢ Φῶτος. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὡς ἀναμάρτητος δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ βαπτισθῇ, ἐβαπτίσθη ὅμως, ὡς αὐτὸς εἶπε, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν νόμον. Καὶ ἦτο ἐπόμενον νὰ πράξῃ οὕτως ἐκεῖνος, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τέλειος τύπος τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς, ὅστις ἐδίδασκεν ὅτι μέγας εἶνε ὁ πράττων καὶ διδάσκων, καὶ ὅστις ἐπάθε καὶ ἀπέθανε διὰ νὰ ἀφήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν βίον αὐτοῦ τύπον καὶ ὑπογραμμένον. Ὁ διδάσκων ἀρα τοὺς ἄλλους νὰ σέβωνται τοὺς νόμους ὀφείλει αὐτὸς πρῶτος νὰ σέβηται αὐτοὺς· ὁ προτρέπων τοὺς ἄλλους νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον αὐτῶν, νὰ πράττωσι τὸ καλόν, ὀφείλει αὐτὸς πρῶτος νὰ ἐκπληρῇ τὸ καθήκον του, νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν. Τότε εἶνε ἀληθῶς μέγας· τότε ἡ διδασκαλία φέρει σωτήρια ἀποτελέσματα. Ὁ Πρόδρομος ἐκ ταπεινοφροσύνης ἐμπροδίζων τὸν Ἰησοῦν νὰ βαπτισθῇ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Εγὼ ἔχω χρεῖαν νὰ βαπτισθῶ ὑπὸ σοῦ». Πάντες ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστόν, ἀλλ' ἔχομεν χρεῖαν νὰ βαπτισθῶμεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, νὰ πιστεύσωμεν εἰλικρινῶς εἰς αὐτόν· διότι τότε, ἔχοντες ὁδεγὸν τὸν ἐν τῇ Ἰορδάνῃ ἐπιφανέντα καὶ φωτίσαντά τὸν κόσμον, θὰ δυνηθῶμεν νὰ πράττωμεν τὸ ἀγαθόν, νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸν προρισμὸν ἡμῶν, ὅστις συνίσταται εἰς τὴν ἡθικὴν τελειοποίησιν, εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκ τῆς ἀπίστεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας τὴν ἀνάμνησιν τελούμεν σήμερον, ἐνσχυόμεθα ἐν τῇ πίστει ἡμῶν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα· διότι ὁ μὲν Υἱὸς βαπτίζεται ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καταβαίνει ὡς περιστέρα ἐπ' αὐτόν, καὶ ὁ Πατὴρ μαρτυρεῖ ἄνωθεν περὶ αὐτοῦ λέγων, ὅτι οὗτος εἶνε ὁ Υἱὸς αὐτοῦ ὁ ἀγαπητός.

Τῇ Κυριακῇ μετὰ τὰ Φῶτα.

(Ματθ. δ' 12—17).

Τῷ κυρίῳ ἐκείνῳ, ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης<sup>1)</sup> παρέδόθη, ἀνεχώρησεν<sup>2)</sup> εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ, ἐλθὼν κατέκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλάσσιαν<sup>3)</sup>, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ<sup>4)</sup>, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ Προφήτου, λέγοντος· Γῆ Ζαβουλὼν, καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ,<sup>5)</sup> ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰερδάνου<sup>6)</sup>, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοὺς καθημένους ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς· Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύττειν καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε, ἥγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

## Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰωάννης ἐφυλακίσθη, διότι ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Ἡρώδη καὶ ἤλεγχεν αὐτὸν παρανομούντα· δὲν ἐτόλμα

1) Παρέδοθη, δηλ. εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐφυλακίσθη δὲ ὁ Ἰωάννης ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, διότι ἤλεγχε τὸν κακὸν καὶ ἀσεβὲς αὐτοῦ βίον.

2) Εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐνταῦθα ἤρχισεν τὸ πρῶτον νὰ διδάσκῃ ὁ Ἰησοῦς τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ.

3) Ἐν ὁρίοις. Ἡ Καπερναοὺμ κατεῖτο μεταξὺ τῶν ὁρίων τῶν δύο φυλῶν Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, παρὰ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἰερδάνου. Ἐν τῇ Καπερναοὺμ διέτριφε πολὺν χρόνον ὁ Ἰησοῦς, διὸ καὶ ὁ Ματθαῖος καλεῖ αὐτὴν «ἐκείνου πόλιν» (Μ' 1)· πλείστοις δὲ μαθηταῖς ἐτίλειτο ἐξ αὐτῆς καὶ πολλὰ θαύματα ἐποίησεν ἐν αὐτῇ.

4) Ἰνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν (Ἠσ. 8' 1).

5) Ὁδὸν θαλάσσης, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀγροικὴν πρὸς τὴν θάλασσαν.

6) Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· οἱ κάτοικοι τῆς Γαλιλαίας κειμένης πρὸς βορρᾶν τῆς Παλαιστίνης, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἔθνη, εὐδαίμονες· ἦσαν δὲ ἀπείρητοι καὶ διεφθαρμένοι, διὸ λέγει τὸ Εὐαγγέλιον ὅτι ἐκάθηντο ἐν σκότει, ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου. Ἐφώτισεν δ' αὐτοὺς τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

ἔμμεν ὁ Ἡρώδης, γὰρ τὸν φονεύσῃ διότι ὁ λαὸς ἐθεώρει αὐτὸν ὡς προφήτην. Τὸ θάρρος πρὸς τὴν ἀλήθειαν καθιστᾷ πολλάκις καὶ τὸν ἀπλῶν ἰδιώτην φοβερόν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς. Ἀς λαλῶμεν πάντοτε μετὰ θάρρους τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἂν πρίκειται νὰ φυλακισθῶμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν ἐν τέλει ὑπὲρ αὐτῆς, ὥς ἀπέθανεν ὁ Ἰωάννης· διότι τί ἐνδοξότερον καὶ μᾶλλον εὐάρεστον εἰς τὸν Θεόν ἢ νὰ ἀγωνιζώμεθα καὶ νὰ ἀποθνήσκωμεν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας; Ἡ ἀλήθεια εἶνε αὐτὸς ὁ Θεός, ὥστε ὁ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ζῇ ἐν τῷ Θεῷ, ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν Θεόν. Ὅχι μόνον οἱ κάτοικοι τῆς Γαλιλαίας, ἀλλὰ πάντες οἱ λαοὶ ἐκαθίσταντο ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου· διότι πάντες οἱ λαοί, πλην μόνου τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, ἐλάτρευον τὰ κτίσματα ἀντὶ τοῦ κτίστου, ἦσαν δὲ τελείως διεσθαρμένοι καθ' ὃν χρόνον ἐπεράνῃ, εἰς τὸν κόσμον ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Ἀλλ' ἀνέτειλε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ οἱ φωτισθέντες δι' αὐτοῦ κατέλιπον τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἐλάτρευσαν τὸν ἀληθινόν Θεόν, ἀρῆκαν τὸν πρότερον διεσθαρμένον βίον αὐτῶν καὶ ἀνεγεννήθησαν ἐν Χριστῷ καὶ ἠθικοποιήθησαν. Τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἄς φωτίξῃ πάντοτε καὶ ἡμᾶς· διότι καὶ ἡμεῖς ἀντὶ τῶν εἰδῶλων λατρεύομεν πολλάκις τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ ἐν ἡμῖν οὐχὶ σπανίως ἀναφαίνονται αἱ κακίαι, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχον παρὰ τοῖς εἰδωλολάτραις. Ὅταν ὅμως ὡς ὁδηγὸν ἡμῶν φροντίζωμεν νὰ ἔχωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, τότε θὰ ζῶμεν ὡς ἀληθεῖς χριστιανοί, ὡς νῦν κτίσις ἐν Χριστῷ. Ἄν ὡς ἄνθρωποι παρακλίνωμεν, ὥς μὴ λογιζόμενοι ὅτι διὰ τῆς μετανόιας ἤρχισε τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὅτι μόνον ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια δύναται νὰ προσυλάττῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τελείας διαφθορᾶς καὶ νὰ προάγῃ εἰς βίον χριστιανικόν.

**Ἡ περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ.**

(1 Ἰανουαρίου)

(Λουκ. 6'. 20—21 καὶ 40—52).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ

αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτοὺς. Καὶ ὅτι ἐπλήσθησαν 1) ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. Τὸ δὲ παιδίον 2) ἠΐσανε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. 3) Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἑτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ 4) κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ 5) τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ἐπιστρέφειν αὐτοῦ, ὑπέμειναν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδείᾳ εἶναι ἦλθον 6) ἡμέρας ὀδόν, καὶ ἀνέζητουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς· καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτόν 7) ἐν τῷ ἱερῷ, καθέζομενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτοὺς. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

1) Ἡμέραι ὀκτὼ. Κατὰ τὸν νόμον ὁ Ἰησοῦς περιτεμήθη τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ καὶ ἀναβάσει Ἰησοῦς, ὡς εἶχε λεχθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου.

2) ἠΐσανε, ἀθροπνίως δηλαδὴ.

3) Καὶ ἐπορεύοντο. Κατὰ τὸν νόμον, μετὰ τὸ 12ον ἔτος, πᾶν ἄρσεν ἔσται νὰ παρουσιάζηται ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἐν Ἱερουσαλὴμοις τρίς τοῦ ἔτους, δηλαδὴ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας.

4) Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς· ἀπὸ τοῦλάχιστου τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ Πάσχα, ὡρεῖται πᾶς Ἑβραῖος νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ.

5) Τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἦτοι μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας· δοῦναι τὸ Πάσχα δίδρακε ἐκτὸς ἡμέρας.

6) Ἡμέρας ὀδόν· ὅσον δηλαδὴ δύναται τις νὰ ἀποκρίσῃ μίαν ἡμέραν.

7) Ἐν τῷ ἱερῷ = ἐν τῷ ναῷ.

Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἴδου ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὀδυρόμενοι ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς· Τί ὅτι ἐζητεῖτε με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ὁ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ μετέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

### Παρατηρήσεις.

Δι' ὅλου τοῦ βίου ὁ ἀναμάρτητος Ἰησοῦς ὑπετάσσετο εἰς τοὺς νόμους, θέλων νὰ δεῖξῃ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ὅτι καὶ ἡμεῖς ὀφειλομέν νὰ ὑποτασσώμεθα καὶ εἰς τοὺς θεῖους καὶ εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους. Ἦδη ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐδείκνυν ὁ Ἰησοῦς ἀγάπην πρὸς τὸν Πατέρα καὶ πρὸς τὰ θεῖα, μετὰ προθυμίας δὲ ἠσχολεῖτο εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Παράδειγμα διδακτικώτατον εἰς ἡμᾶς. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ θεῖα, τὸ ἐνδιαφερόν ὑπὲρ τῆς θρησκείας, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς πάντα χριστιανὸν ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας· διότι ὅπου ἐξέλιπεν ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ θεῖα, ἐκεῖ ἐξέλιπε καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀληθῆ ἀρετὴν. Θεὸς καὶ ἀγαθόν, θρησκεία καὶ ἠθικὴ εἶνε στενωτάτα συνδεδεμένα. Ἄς ἀγαπῶμεν λοιπὸν καὶ ἃς λατρεύωμεν ἀπὸ καρδίας τὸν Θεόν, ἃς ἀκούωμεν προθύμως καὶ ἃς μελετῶμεν τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς θρησκεία, καὶ τότε θ' ἀγαπῶμεν τὸ ἀγαθόν, θὰ εἰμεθα ἀληθῶς ἐνάρετοι. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἦτο ἐν πᾶσι τύπος ἀρετῆς. Πλὴν ἄλλων παρὲ-

1) Ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου, δηλ. ὁ πατήρ μου εἶνε ὁ Θεός. Ἀπὸ τῆς συνηθῆς ταύτης ὁ Ἰωσήφ δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν ἢ προστάσει αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Μορὴν Ἐλζεν.

χει ἐνταῦθα εἰς ἡμᾶς παράδειγμα ὑποταγῆς εἰς τοὺς γονεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπετάσσετο, ὡς λέγει ἡ παρούσα περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ ὑποταγὴ δ' αὕτη εἰς τοὺς γονεῖς εἶνε καθῆκον ἱερώτατον καὶ ὠφελιμώτατον· διότι ἐπισφράγισεν αὐτὸ διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ ὁ Ἰησοῦς καὶ τὸ ἐξαγιαζεῖ τὸ Εὐαγγέλιον λέγων ὅτι εἶνε εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ νὰ ὑπακούωμεν εἰς τοὺς γονεῖς (Κολ. γ' 25), καὶ διότι τὰ παῖδιά στερούμενα εἰσέτι χρίσεως καὶ πείρας, εὐκόλως θὰ διεφθέρωντο, ἂν δὲν ὑπήκουον εἰς τοὺς γονεῖς, οἵτινες καὶ δύνανται καὶ θέλουσι νὰ διδάξωσι καὶ συμβουλεύωσιν εἰς τὰ παῖδιά των τὰ καλὰ καὶ ὠφελίμα. Διὰ τῆς ὑποταγῆς εἰς τοὺς γονεῖς τὰ τέκνα δύνανται νὰ προκόπτωσιν, ὡς ὁ Ἰησοῦς, νὰ γίνωνται δὲ ἀρεστὰ καὶ ἀγαπητὰ καὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ μεταφώρως τοῦ Χριστοῦ.

(Ματθ ιζ'. 1—9).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς 1) ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἐμπροσθεν αὐτῶν καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκά ὡς τὸ φῶς. Καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ. Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ 2) νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκήλασεν αὐτοὺς.

1) Ὅρος ὑψηλόν, κατὰ τὴν παράδοσιν εἶνε τὸ ὄρος Θαβὼς ἐν Γαλιλαίᾳ.  
2) Νεφέλη· ἡ νεφέλη εἶνε τὸ σύμβολον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ.

καὶ ἰδοὺ <sup>1)</sup> φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδούκησα <sup>2)</sup>· αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταί, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἤψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον. Καὶ καταβαίνόντων ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων <sup>3)</sup>· Μηδενὶ εἰπατε τὸ ὄραμα, ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐβ. νεκρῶν ἀναστῇ.

### Παρατηρήσεις.

Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μετεμορφώθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, παρέχων οὕτω δείγμα τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ περιβληθῇ μετὰ θάνατον. Συγχρόνως δὲ προητοίμαζεν οὕτως τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ σκανδαλισθῶσι καὶ νὰ μὴ ἀπιστήσωσιν, ὅταν μετ' ὀλίγον ἐμελλον νὰ ἴδωσιν αὐτὸν κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μεταξὺ δύο ληστῶν. Κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐφανερώθη ἡ θεότης αὐτοῦ, διότι ὁ Θεὸς ἐμαρτύρησεν ἄνωθεν, ὡς ἐν τῇ βαπτίσῃ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ὅτι αὐτός εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ ἀγαπητοῦ, παρήγγειλε δὲ νὰ ἀκούωμεν αὐτοῦ, ὡς ἀκούομεν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχεν αἰώ-

νίως, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ἐστάλη εἰς τὸν κόσμον, ἵνα διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὸ ὄρος Θαβὼρ παρέλαβεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τοὺς τρεῖς μαθητάς αὐτοῦ, τὸν Πέτρον, τὸν Ἰακώβον καὶ τὸν Ἰωάννην, τοὺς ὁποίους ἡγάπα ἰδιαιτέρως, ὅτι ἦσαν οἱ θερμότεροι καὶ οἱ μᾶλλον ἀφωσιωμένοι μαθηταὶ αὐτοῦ. Πάντας τοὺς μαθητάς του ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἰδιαιτέρως ὁμως ἡγάπα τοὺς πιστοὺς καὶ ἀρρεσιωμένους εἰς αὐτόν καὶ τὴν διδασκαλίαν του, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε περὶ αὐτῶν ὅτι μήτηρ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἶνε οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. Ὡς ἀκούομεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καὶ ὡς φυλάττωμεν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀγαπᾷ καὶ ἡμεῖς ὡς ἄλλην μητέρα καὶ ἀδελφούς, καὶ θὰ μᾶς φωνάζῃ εἰς τὸν βίον ἡμῶν καὶ θὰ μᾶς καθοδηγῇ εἰς τὸ ἀγαθόν, εἰς τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν. Ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς (Ἰωάν. 1<sup>η</sup> 12).

### ΤΕΛΟΣ

- 1) Φωνή· τὸ δεύτερον ἦλθ' ἐνταῦθα ὁ Πατὴρ μαρτυρεῖ περὶ τοῦ Υἱοῦ.  
2) Αὐτοῦ ἀκούετε· θῆλημα τοῦ πατρὸς εἶνε νὰ ὑπακούσῃται πᾶς ἄνθρωπος εἰς τὸν Υἱόν, ν' ἀκούῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ.  
3) Μηδενὶ εἰπατε· εἰς οὐδένα νὰ εἰπῇ· τί ἐξ ὧν εἴδετε· διότι τὸ ὄραμα ἔγινε χρόν τῶν μαθητῶν, ἵνα εἴ τι μᾶλλον πιστεύσωσιν ὅτι αὐτός εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ σκανδαλισθῶσι καὶ ἀπιστήσωσιν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου· ὄραμα = ὅρα εἶδον· ἀπὸ τῆς λέξεως ταύτης ὁ Μάρκος ἔχει· « εἶδον », ὁ δὲ Λουκᾶς· « ὡς ἐμαρτύρησεν, οὐδενὶ ἀπήγγειλεν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδέν ».



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ  
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1900

